

i-ingenia.
ingeniería y arquitectura

Sustatzailea

ERRETERIAKO UDALA

2021_02072

**ERRETERIAKO IRISGARRITASUN-
PLANAREN EGUNERATZEA (2022)**

1.LIBURUKIA: ALDERDI OROKORRAK

Revisión proyecto

REV. 0

AURKIBIDE

1. - AURKEZPENA.....	2
2. - SARRERA.....	3
3. - KOKAPENA.....	6
3.1.- KOKAPEN GEOGRAFIKOA.	6
3.2.- Historia.....	10
4. - IRISGARRITASUNA.	13
4.1.- IRISGARRITASUNAREN ARAZOAK.....	14
4.2.- DEFINIZIOAK.	16
4.3.- OZTOPOEK ERAGINDAKO PERTSONAK.....	21
4.4.- MUGIKORTASUNA HOBETZEA.	23
4.5.- IRISGARRITASUNAREN ONURADUNAK.	26
4.6.- IRISGARRITASUNA, BIZI KALITATEA HOBETZEKO.	28
5. - IRISGARRITASUN PLANA.	36
5.1.- HELBURUAK.....	38
5.2.- JARDUERA EREMUA.	40
5.3.- IRISGARRITASUN PLANA IDAZTEA.....	42
5.4.- LEHENTASUNAK EZARTZEKO IRIZPIDEAK.	44
5.5.- JARDUEREN ERAGINA IRISGARRITASUNEAN. ADIBIDEAK.....	47
6. - ARAUDIA.	49
6.1.- SARRERA.....	49
6.2.- APLIKATU BEHARREKO ARAUDIA.....	51
6.3.- NAZIOARTEKO ARAUDIA.	53
6.4.- ESTATUKO ARAUDIA.	55
7. - ERABILITAKO METODOLOGIA.....	57
7.1.- HIRIGINTZA.....	59
7.2.- ERAIKINAK.	60
7.3.- GARRAIOA.	62
8. - TRESNAK.....	63
1. ERANSKINA. OINARRIZKO BIBLIOGRAFIA.	64
2. ERANSKINA. IDAZLE TALDEA.....	69

1. - AURKEZPENA.

I-INGENIA S.L 2001eko maiatzean sortu zen, ingeniaritza zibilaren, arkitekturaren eta aholkularitzaren arloetan bezero publiko eta pribatuei erantzuna emateko, diziplina anitzeko ingeniaritza gisa. Bere 18 urteko ibilbidean, bere lan-eremuak handituz joan dira, eta, gaur egun, erreferentea da ingeniaritza zibilean, SIG/ GIS aholkularitzan edo hiri-inguruneko irisgarritasun unibertsalean.

Zerbitzuak:

- Ingeniartzako eta arkitekturako proiektuak idaztea
- Mugikortasunari eta irisgarritasun unibertsalari buruzko azterlanak
- Obren zuzendaritza eta gainbegiratzea
- Segurtasunaren eta osasunaren arloko koordinazioak egitea
- Proiektu-kudeaketa
- Aholkularitza
- Kalkuluak, txostenak eta peritazioak
- Eta abar...

Arloak:

- Eraikuntza publikoa eta pribatua
- Urbanizazioak
- Obra zibila
- Elementu mekanikoak
- Egitura eta instalazioen kalkulua
- Hirigintza
- Ura eta ingurumena
- Industria, Energia eta Eraginkortasun Energetikoa
- Aholkularitza

Arreta berezia jarri behar zaio irisgarritasun-arloan egiten duen lanari; izan ere, I-Ingeniak hainbat eraikuntza-proiektu garatu ditu eta garatzen ari da irisgarritasuna hobetzeko, arrapala mekanikoak, igogailuak, igogailu inklinatuak, hiri-elementuak irisgarritasun-arauetara egokitzeko.

Aipagarria da Fekoor saria, irisgarritasunaren arloan, 2011n jasotakoa.

2. - SARRERA.

Gaur egun, ukaezina da arreta berezia jarri behar zaiola biztanleriaren sektore zabal bat adineko pertsonen osatuta egoteari, ezgaitasunen bat duten pertsonen eta, hainbat arrazoiengatik, inguruarekiko harremanetan zailtasunak dituztenei, beren bizimodua gure hirietan baldintzatuta ikusten dutenak, eta beren beharrei erantzun egokia eman behar zaizkio, gizarte-bizitzan harremanak izateko eta parte hartzeko gaitasuna erabat garatzeko ahalegin horretan. Kasu batzuetan, galdutako konfiantza berreskuratuz, beste batzuetan orain arte lortu ezin zutenarekiko interesa sustatuz eta, beti, haien bizi-kalitatea hobetuz.

Une honetan, ahalegin eta baliabide handiak egiten dira gure inguruko hirigintza birdiseinatzeko, eta herritarrak sentiberak eta harberak dira jarduera horiekiko. Horregatik, beharrezkoa da administrazioak erakustea irisgarritasuna hiriaren diseinu orokorrean sartuta dagoela.

Udalek, egoera horren jakitun, etorkizunari aurre egiten diote, hiriak pertsona guztientzat izan behar duela kontuan hartuta.

Pertsona guztientzat pentsatutako Irisgarritasun Planari heltzea herritar guztiekiko eta etorkizuneko belaunaldiekiko konpromisoari aurre egitea da, honako hauek kontuan hartuta:

- Espazio publikoak hiriaren kalitatea definitzen du, jendearen bizi-kalitatearekin lotura zuzena duelako.
- Espazio publikoaren erabilera herritarren eskubidea da, eta bertan hainbat kolektibo sozial eta kultural, adin eta genero ezberdinetakoak adierazten dira.
- Eremu publikoan irisgarritasuna lortzeko eskubidea herritarren eskubidea da. Informazio eta trukerako eskuragarritasuna, aukeratarako irisgarritasuna, prestakuntza eta okupaziorako irisgarritasuna, hiriko eskaintzetarako irisgarritasuna eta hiriko espazio publikotik eskuratu eta bertan adierazteko irisgarritasuna.

Pertsona guztientzako plan bat hiri bakoitzerako plan berezi eta egokia da, haren egungo egoera xehetasunez kontuan hartuz eta etorkizuneko garapena aurreikusiz. Herritarren benetako beharrei erantzuteko plana, herritar guztien bizi kalitatea hobetuta, nahiz eta berehalako onuradunak mugitzeko zailtasunak dituzten pertsonak izan.

Pertsona guztientzako plan batek jarraipen egokia behar du, ezin baitu errealitatea bere kabuz aldatu, kasu jakin bakoitzean nolabaiteko jarraipena eskatzen baitu (tutoretza, kontrola, kasu berezien kontsultak eta prestakuntza ikastaroak).

Pertsona Guztientzako Planak, parte-hartzea eskatzen du; beraz, garrantzitsua da herritarrek parte hartzeko mekanismoak sustatzea (topaketak, lan-tailerrak, planaren informazioa eta hedapena...), pertsona horiek erakunde publiko eta/edo pribatuen ordezkari izan ala ez.

Beraz, Irigarritasun Plan honetan espazio publikoaren, eraikuntzaren eta garraioaren inguruneetan egin behar diren ekintzak eta beharrezko irizpideak proposatu nahi dira, helburu horiek lortzeko aztertuz.

Helburu nagusia, beraz, bizitzeko hiri hobea lortzea da, herritarren bizi-kalitatea hobetzea, pertsona guztiengan pentsatuz, horrela, bizi direnek, lan egiten dutenek, ikasten dutenek, dibertitzen direnek eta harekin harremanetan daudenek nahiz bisitatzen dutenek hobeto eta kalitate handiagoarekin egin ahal izango dute.

Testuinguru horretan, eta EAEko Udaletarako Irigarritasuna Sustatzeko 20/1997 Legeak sortutako betebeharretan, Errenteriako udalerrian Irigarritasun Plana egin beharra zegoela ikusi zen.

Plan honek 7 liburuki ditu. Eremu-azterlanean atzemandako irigarritasun-arazo guztiak kontuan hartuta egin da plana, eta licuruki horietan islatzen diren eremu guztietarako bereizi dira.

Beraz, dokumentu hau Errenteriako Irigarritasun Plan gisa balio duen dokumentua izango da, gaurtik aurrera eta etorkizunean eguneratzeak edo aldaketak egiten ez diren arte; izan ere, liburukietan jasotako udal esparru guztiak irigarritasunera egokitzeke beharrezkoak diren ekintza guztiak biltzen ditu.

Liburuki bakoitzaren edukiak hauek dira:

1. LIBURUKIA. ALDERDI OROKORRAK:

Planaren alderdi orokorrak, irigarritasuna, testuingurua, helburuak eta jarduketa eremua azaltzen ditu. Horrez gain, irigarritasunari buruz indarrean dagoen araudia eta irigarritasunari eta eraikuntzari buruzko beste lege-xedapen batzuk ditu. Erabilitako metodologia eta hura idazteko erabilitako tresnak ere sartzen dira.

2. LIBURUKIA. BIDE PUBLIKOA:

Jarduera-eremua, aztertutakoaren analisi grafikoa eta lehentasun-irizpideak hartzen ditu. Esku hartzeko proposamenean irisgarritasun-planean aztertutako kaleetako irisgarritasuna hobetzeko jarduketak sartu dira. Azkenik, egokitzapenen gutxi gorabeherako aurrekontua sartu da.

3. LIBURUKIA UDAL ERAIKINAK:

Eraikinen inbentarioa, lehenetsitako eta irisgarritasun-planeari sartutako eraikinetako irisgarritasuna hobetzeko proposamenak eta gutxi gorabeherako aurrekontua biltzen ditu. Eraikin horiek hobetzeko proposamenak ere sartu dira.

4. LIBURUKIA GARRAIOA:

Autobus-geltokien eta mugikortasun murriztuko pertsonentzako aparkalekuen azterketaren ondorioak biltzen ditu, baita irisgarritasuna hobetzeko proposamenak ere. Azkenik, gutxi gorabeherako aurrekontua sartu da.

5. LIBURUKIA. KOMUNIKAZIO ETA SEINALEZTAPENA

Seinaleztapen eta komunikazio-sistemek guztiak erabil ditzaten bete behar dituzten ezaugarri nagusiak ezartzen ditu.

6. LIBURUKIA. HERRITARREN PARTE-HARTZEA

Irisgarritasun-planarekin lotuta garatu den herritarren partaidetza-prozesuaren inguruko liburukia.

7 LIBURUKIA IRISGARRITASUN-AZTERKETA

Udalerrri osoko irisgarritasunari buruzko azterlana egin da, 2. liburukian aztertu diren eremu txikien xehetasuna eman gabe.

8. LIBURUKIA LABURPENA

Aurreko liburukietan ikusitakoaren laburpen txiki bat egiten da.

3. - KOKAPENA.

3.1.- KOKAPEN GEOGRAFIKOA.

Errenteriako udalerrria Donostiak eta beste herri batzuek osatzen duten metropoli-eremuan dago, Gipuzkoako probintzian. Iparraldean Lezorekin egiten du muga, mendebaldean Hernanirekin, Astigarragarekin eta Donostiako Altza auzoarekin, hegoaldean eta hego-ekialdean Nafarroako Arano eta

Goizueta herriekin hurrenez hurren, ekialdean Oiartzunekin eta ipar-mendebaldean Pasaiaiko badiarekin.

Udalerria eremu menditsu batetik hedatzen da hegoaldean, eta bertan sartzen dira Aiako Arria parkearen zati bat, Urdaburu mendia eta Urumea ibaiaren ibilbide garaia, Nafarroarekin muga egiten duena.

Iparraldean, alde zaharra dagoen lekuan, Oiartzun ibaiak Pasaia badiaren bokalera zabaltzen da lurraldea.

Jarraian, udalerraren datu laburtuak erakusten dira, armarriarekin eta banderarekin batera:

AUTONOMIA ERKIDEGOA	Euskal Autonomia Erkidegoa	
PROBINTZIA	Gipuzkoa	
ESKUALDEA	Donostia	
KOKAPENA	43°18'45"N 1°53'55"O	
ALTUERA	12 msnm	
AZALERA	31,93 km ²	
BIZTANLEAK	39.755 Hab (2021)	
DENTSITATEA	1.245,06 Hab/Km ²	

3.2.- HISTORIA.

Historiaurreko aztarna arkeologikoak aurkitu diren arren, Oiarso haraneko biztanleek hiri-gutuna eskatu eta eman zioten 1320an, eta horrekin Villanueva de Oiarso hiribildua sortu zuten, lehen Orereta esaten zitzaion horretan. 1491n Villanueva de Oiarso Errenteria izena hartu zuen ofizialki. Izen berria itsas merkataritzatik eratorritako zerga errealen eta udal-zergen ordainketarekin lotuta dago, Errenterian ordaintzen baitziren errentak. Ordura arte hiri-portua eta merkataritza-hiria izan zenak gainbehera jasan zuen Aro Modernoan, eta horrek gainbehera txiki bat ekarri zuen udalerriko merkataritza- eta portu-jardueran.

Garai horretan bertan, lehen industria-finkapenak eta baserriaren indartzea gertatu ziren. Itsas jardueraren gainbehera ikusita, XIX. eta XX. mendeetan zehar, udalerriak jarduera berri batera bideratu zituen bere ahaleginak, industriara. Lantegi berriak sortu ziren, guztiak gunek historikotik gertu. Aldi berean, garai hartan aurrerapen handia egin zen azpiegituretan.

Garatzen ari zen gunek historikotik kanpo, landa-ingurunean desamortizazio-prozesuak egin ziren, eta, ondorioz, baserri berriak sortu ziren.

Paisaia hiru elementu nagusik osatzen zuten, gaur egun irautean dutenak: Industria, baserria eta basoa. Garai hartan, industria-jarduerarekin lotutako biztanleria zabaltzen ari zen, baserrietako biztanleriarekin batera, eta horri baso-ingurune aberatsaren kontserbazioa gehitu behar zaio.

Era berean, hirigintza-garapenak Errenteriako egungo ingurunea modelatu du. Industria-garapenaren ondorioz, hiriguneez garrantzi handia hartu zuten, biztanleria nabarmen handitzeaz gain, eta gainerako eremuen gaineratik nagusitzen hasi ziren.

3.3.- DATU SOZIOEKONOMIKOAK.

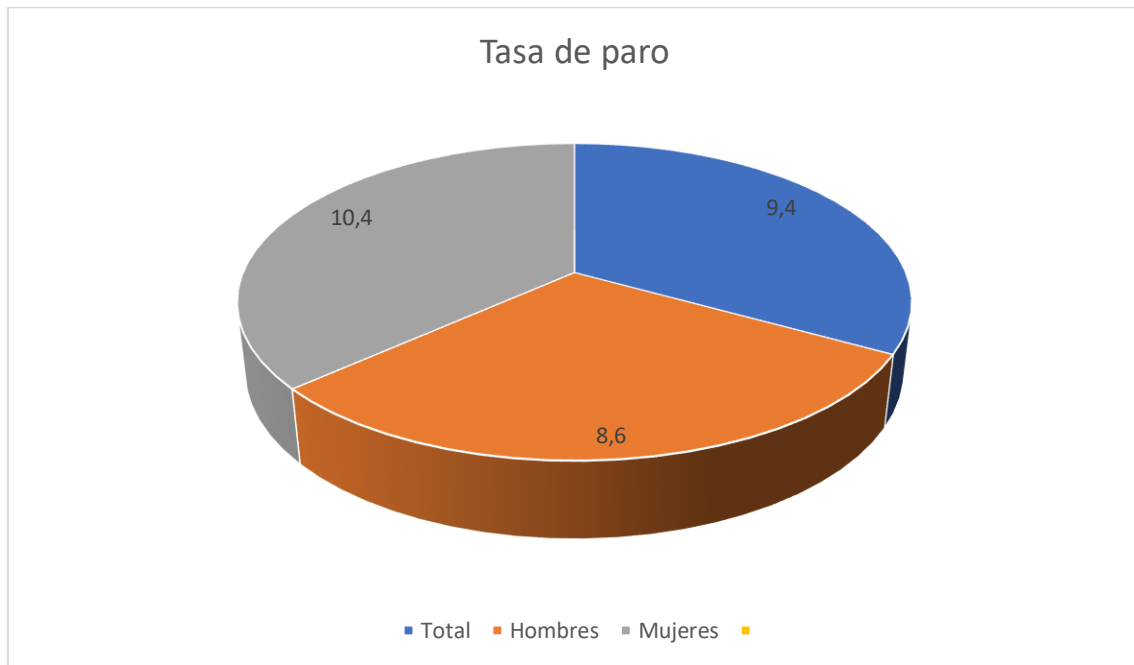
Jarraian, Eustatek 2021eko urtarrilean igorritako udalerriko balio sozioekonomiko estatistikoetako batzuk erakusten dira, udalerrriak gaur egun bizi duen egoeraren ideia argiagoa emateko.

EKONOMIA-LEHIAKORTASUNA ARDATZA

Datos estadísticos de Errenteria (2021)	
Biztanleak	39.755
Dentsitatea: Hab/Km2	1.245,06
Azalera: Ha	3.193
65 urte eta gehiagoko biztanleak: %	24,01
Atzerrian jaiotako biztanleak: %	10,64
Goi-mailako ikasketak dituen biztanleria: %	11,97

Lan-merkatu:

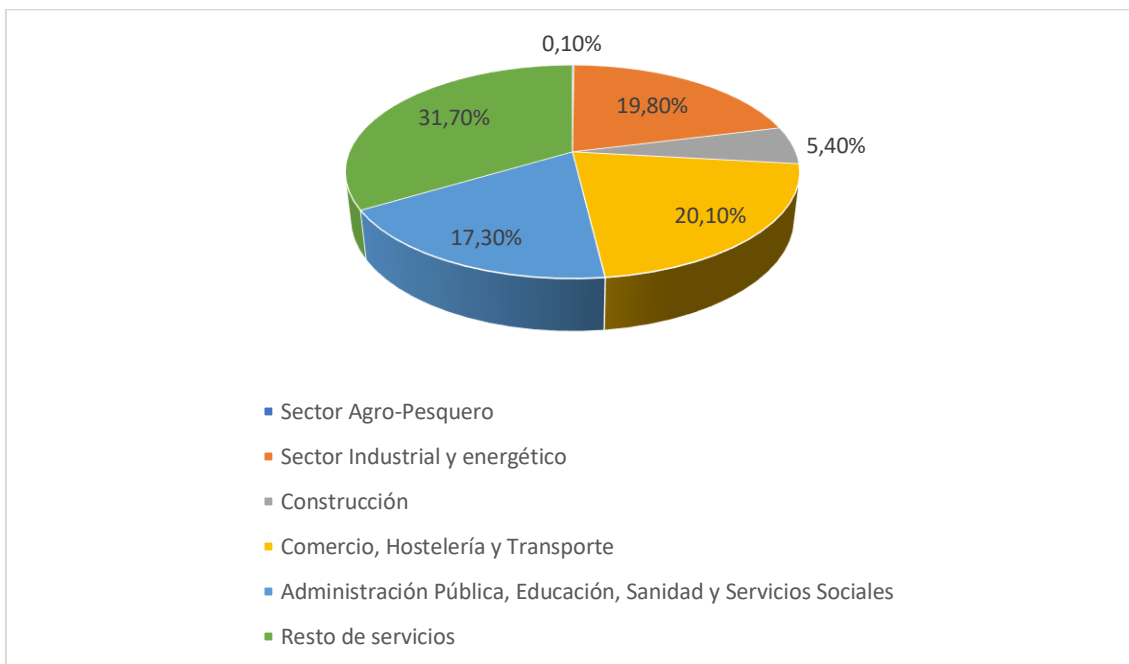
Hurrengo grafikoan, Errenterian 2020an erregistratutako 16 urtetik gorako langabezia-tasa eta Euskal Aeko langabe guztiekiko ehunekoa erakusten dira.

Egitura ekonomikoa:

Jarraian, udalerria sektoreka ekonomikoki nola egituratuta dagoen ikus daiteke.

Errenteriako egitura ekonomikoa (2019)		
Nekazaritza eta arrantza sektorea		0,1%
Industria- eta energia-sektorea		19,8%
Eraikuntzaren sektorea		5,4%
Sector servicios	Merkataritza, Ostalaritza eta Garraioa	20,1%
	Administrazio Publikoa, Hezkuntza, Osasuna eta Gizarte Zerbitzuak	17,3%
	Gainerako zerbitzuak	31,7%

4. - IRISGARRITASUNA.

Eskubide-berdintasun eraginkorraren printzipioak esan nahi du pertsona guztien beharrak garrantzi berekoak direla, giza aniztasunarekiko errespetuak gizartean eraikuntza bultzatu behar duela eta eskura dauden baliabide guztiak erabili behar direla herritar guztiek gizarte-bizitzan parte hartzeko aukera berdinak dituztela bermatzeko.

Herritar guztien aukera-berdintasunaren printzipioa estatu guztien balio besterenezina eta komuna da, eta nahitazko erreferentzia-puntutzat hartzen da egitura ekonomiko eta sozialak igortzeko; horrez gain, ezgaitasuna duten pertsonen eskubideak onartzean oinarritutako planteamenduaren oinarria da.

Pertsona Guztientzako Diseinuak, lehenago aipatu dugunak, pertsona ezgaituen irisgarritasun-arazoetarako irtenbideak bilatzea du helburu nagusia. Desberdintasunaren estigma gainditzea esan nahi du, eta ingurunearekiko harremanean ezgaitasunaren baldintzatzaileak ohikoagoak eta partekatuagoak diren beste batzuen maila berean daudela onartzea, hala nola, adina, egiten den jarduera edo eginkizunen bat aldi baterako mugatzea. Horrek esan nahi du giza dimentsioa ez dagoela gaitasun, neurri edo prestazio batzuek definituta, baizik eta modu orokorragoan aztertu behar dela; aniztasuna da araua, eta ez salbuespena. Horregatik, paradigma berri horren balioek plan honen helburuak oinarritzen dituzte, eta beste kultura batera bideratzen dute irisgarritasuna, non ezintasunarekin lotutako beharrak (gida eta motibazio nagusia izateari utzi gabe) ez baitira ekintzaren erdigunea eta arrazoi nagusia.

Pertsona guztientzako diseinuaren kultura berri hori garatzea izan behar da Irisgarritasun Plan honen bidez lortu beharreko helburu nagusia eta aukera-berdintasun eraginkorra lortzeko estrategiarik onena. Paradigma berri horren anbizio handiko izaera zabalak bide egokia defini dezake irisgarritasuna sustatzeko politikek denboran zehar jarraipena izan dezaten eta mundu guztiarentzako aukera-berdintasuna eta bizi-kalitate hobea lortzea eragozten duten erronka asko gainditu ditzaten.

4.1.- IRISGARRITASUNAREN ARAZOAK.

Irisingarritasunaren arloan jarduteko beharra azaltzeko, Irisingarritasunaren Europako Kontzeptua (IMSERSO/CEAPAT Madril 1996) argitalpeneko paragrafo batzuk transkribatuko ditugu, herritar askok irisingarritasunari buruz dituzten eguneroko arazoak modu oso grafikoan deskribatzen dira:

"... GARRAIO PUBLIKOA

Demagun garraio publikoa erabili nahi duzula. Lehenik eta behin, ordutegia bilatu, irakurri eta ibilgailua zein toki zehatzetan hartu behar duen jakin beharko du. Hori eragozpen bat izaten da itsuentzat edo ikusmen-arazoak dituztenentzat eta ikasteko zailtasunak dituztenentzat. Ez dute beti erraza izaten jakitea iristen zaien autobusa, trena edo tranbia helmugara eramango dituen.

Hurrengo arazoa ibilgailua hartzean bertan egon daiteke. Besoak edo hankak erabat erabiltzen ez dituztenentzat, edo haur txiki bat edo ekipajea dutenentzat, zaila da eskailera-maila batzuk igotzea, kasu askotan altuak baitira. Banakako haur-kotxea edo haur-kotxe bikoitza daramatenak hirugarrenen laguntzarekin baino ezin dira sartu. Gorpil-aulkien erabiltzaileentzat altuera-diferentzia gaindiezina da.

Trenen eta autobusen korridore gehienak estuak dira. Puntako orduetan ezinezkoa izaten da pertsona horiek garaiz iristea. Zutik doazen bidaiarientzako heldulekuak altuegiak izaten dira beheko pertsonentzat eta haurrentzat, eta askotan, besoen urritasun funtzionala duten pertsonen ahalmenetik kanpo egoten dira. Eserlekuaren espazioa oso mugatua izaten da pertsona altu edo lodientzat edo hanketan zurruntasuna dutenentzat. Askotan, haur-kotxeentzako eta ekipaje handientzako lekua ez da egokia edo ez dago.

Itsuak diren eta ikusmen-arazoak dituzten pertsonak (eta, jakina, leku jakin bat ezagutzen ez duten guztiek) arazo bat dute aurrean: non, noiz edo zergatik irten behar duten ibilgailutik, nahiz eta informazio hori iragarri. Oro har, autobusera, trenera edo tranbiara igotzeko zailtasun handiak dituztenek zailtasun handiagoa izan dezakete haietatik jaisteko.

...KANPOKO INGURUNEA.

Autobus-geraleku bat, adibidez, ezin da erabili aurrean aparkatutako autoen ondorioz. Askotan seinaleak falta dira edo, baldin badaude, irakurtzen zailak dira. Horrek esan nahi du jaitsi behar den lekua ez dagoela argi.

Ibilgailua aparkatzeak arazoak sor ditzake, ez bakarrik aparkatzeko tokirik ez dagoelako, baita aparkatu ondoren libre dagoen lekua mugatua delako ere. Gurpil-aulkian doazen eta makuluak erabiltzen dituzten pertsonak leku gehiago behar dute autoan sartu edo handik irteteko.

Oinez ibiltzen jarraitu ahala, hainbat oztopo aurkitu ahal izango ditu. Espaloi eta bide estuak zailak dira mugitzeko espazio gehigarri bat behar dutenentzat. Pertsona gehienentzat, zuloak dituzten kaleak eta gainazal leun edo irristakorregia dutenak zailak edo arriskutsuak dira gurutzatzeko, batez ere euriarekin edo eguraldi txarrekin.

Irisgarritasunaren ikuspegitik, aldapa gogorrek arazoak ekar diezazkiekete pertsona askori, batez ere ibilgailuan edo beste garraiobide batean iristea ezinezkoa bada. Maila desberdinen arteko trantsizio mailakatua lortzeko arrapalen bidez, oztopoak oztopo txiki bihurtzen dira. Bestalde, bat-bateko maila-desberdintasunak ezin dira gainditu gurpil-aulkian doazen pertsonentzat, eta oztopo zailak dira beste askorentzat. Maila isolatuak edo nolabait adierazita ez dauden bat-bateko maila-aldaketak arriskutsuak dira itsuentzat eta ikusmen-arazoak dituztenentzat.

Hiri-altzariak ingurua hobetu dezakete, baina oztopo ere izan daitezke oinezkoentzako eremuetan jartzen direnean. Gurpil-aulkietan doazen edo haur-kotxetxo bat edo ekipajea bultzatzen duten pertsonen pasabide libreka oztopa dezake. Pertsona altuek adi egon behar dute etengabe, makurtzeko eta altuera txikian zintzilak dauden objektuak saihesteko.

Zailtasun horiek guztiak ez zaizkie soilik farolei, estatuei edo loreontziei zor, objektu mugikorrei ere zor zaizkie, hala nola denden kanpoaldean jartzen diren erakustokiei, publizitate-kartelei, kafetegietako terrazei, bizikletei eta zabor-ontziei. Ustekabeko objektuak arriskutsuak izan daitezke itsuentzat eta ikusmen-arazoak dituztenentzat, eta, hain zuzen, une horretan arreta galduz doan edonorentzat.

Oro har, zaila da itsuak edo ikusmen-arazoak dituztenak kanpoan orientatzea. Ukipelementuak erabili behar dira, hala nola espaloi ertzak edo oinezkoentzako pasabideetako espaloi-beheraguneak. Askotan ez dago egoera horien adierazle fisikorik. Inguruko ingurunearekin ohituta ez daudenak seinaleztapenaren menpe daude, eta hori sarritan falta da.

ERAIKINAK

Askotan, eraikin bateko lehen oztopoa sarrera bera da. Mailak ditu, atea estuegia da edo indar gehiegi egin behar da irekitzeko. Eraikinaren barruan, korridoreak batzuetan estuegiak dira, eta zailtasunak sortzen dira ateen zabalera desegokiagatik edo horiek erabiltzeko behar den tokiagatik.

Eraikin batean, solairu-mailak oztopo dira mundu guztiarentzat. Pertsona askok zailtasun handiko eskailerak erabil ditzakete, ahal badute. Bereziki, maleta astunak, haur-kotxeak, gurdiak edo gurgil-aulkiak daramatzaten pertsonak arrapalen eta igogailuen mende daude. Baliabide horiek, jakina, ez daude leku guztietan. Batzuetan igogailuak txikiegiak dira eta arrapalak maldatsuegiak.

Osasun instalazioen espazioa ez da egokia izaten. Gauza bera esan daiteke, oro har, eraikinen antolamenduaz. Gainera, armairuak, telefonoak eta idazmahaiak erabiltzean, adibidez, espazio librea ez da inporta duen gauza bakarra.

Osagarriek ere zeregin garrantzitsua dute. Altuera handiegian jarritako esekigailu bat txikiak diren pertsonen, haurren edo gurgil-aulkia erabili behar dutenen eskutik kanpo geratuko da. Gauza bera gertatzen da altzari, kutxazain, telefono, postontzi, argi-etengailu edo errotuluekin.

Ikusmen-arazoak dituzten pertsonak argiaren, koloreen eta kontraste tonalen erabileraren mende daude. Materialen eta testuren kontrasteak funtsezkoak dira informazioa emateko. Adibidez, gainazal oso distiratsuak, lurzoru monokromoak eta zorutik sabairako kristalak elkarren ondoan jartzea arriskutsua izan daiteke, eta nahastera eraman ditzake orientazio-arazoak dituztenak.

Entzumen-arazoak dituzten pertsonak ez dituzte ongi bereizten hizketa-gurutzeen efektuagatik eta hondoko alferrikako zaratagatik sortzen diren soinuak. Hori guztia saihesteko, arretaz ebaluatu behar dira espazioaren baldintza akustikoak eta hura xurgatzeko faktoreak. Adibidez, entzumen-urritasuna duten pertsonak informazio anplifikatuaren mende daude atarteetan eta erakusmahaietan. Haientzat oso garrantzitsua da, gainera, argi ona eukitzea.

Azkenik, dena ez da eraikin batera iristea, bertan sartzeta edo erabiltzea. Larrialdietan, bertatik azkar irteteko aukera izan behar da. Larrialdibatean ebakuatzea kontrol egokia eskatzen duen funtsezko eragiketa da. Ebakuazio-igogailuek eta diseinu batean aurreikusitako babeslekuek handitu egiten dituzte eraikin baten segurtasun-baldintzak."

4.2.- DEFINIZIOAK.

Irigarritasun Planaren edukiak hobeto ulertzeko eta interpretatzeko, irigarritasunarekin lotutako oinarriko kontzeptuak azalduko ditugu jarraian, autonomia-erkidegoetako irigarritasuna sustatzeko lege gehienetan definitzen diren moduan, lehendik dauden irizpideen adostasuna islatzeko.

Irisingarritasunaren kontzeptua modu positiboan sortzen da, egokitzapen, praktikagarritasun edo oztopo arkitektonikoak kentzean.

Irisingarritasun kontzeptua **Mugikortasun** kontzeptuarekin lotuta dago. Mugitzea, erraz eta eroso ibiltzeko aukera izatea, autonomoak izatea. Hirian barrena mugitzeak oinez edo garraio bideetan ibiltzea dakar.

IRISGARRITASUNA

"Irisingarritasuna da hirigintzaren, eraikinen, garraioaren eta zentzumenen bidez komunikatzeko sistema eta bitartekoen ezaugarria, edozein pertsonak erabil dezakeena, bere egoera fisikoa, psikikoa edo sensoriala edozein dela ere".

"Irisingarritasuntzat hartzen da hirigintza, eraikuntza, garraio edo komunikabideen ezaugarria, edozein pertsonari hura erabiltzeko aukera ematen diona".

Laburbilduz, edozein pertsonak espazio bat ulertzeko, bertan integratzeko eta bere edukiekin komunikatu eta erlazionatzeko aukera gisa har dezakegu, baita mugikortasun fisikoko, ikusmeneko, entzumeneko edo beste edozein motatako arazoren batekin ere, beti edo aldi baterako.

Beraz, inguruneak biztanle guztientzat daukan edo ez daukan ezaugarri bat da. Ingurune jakin bat biztanleriaren zati batentzat eskuragarria denean eta beste batentzat eskurazina denean, mugikortasunaren kontzeptuarekin topo egiten dugu.

MUGIKORTASUNA

"Mugatuta dauden pertsonak dira, aldi baterako edo betiko, ingurunearekin harremanak izateko edo erabiltzeko gaitasuna mugatua dutenean".

"Mugak dituen pertsona da, aldi baterako edo betiko, ingurunea erabiltzeko edo harekin harremanak izateko gaitasuna mugatua duena".

"Mugikortasun murriztua duen pertsona da aldi baterako edo betiko mugitzeko aukera mugatua duena".

"Mugikortasun murriztua duten pertsonak dira, aldi baterako edo betiko, mugitzeko gaitasuna mugatua dutenak".

Hona hemen irisgarritasuna sustatzeko lege batzuetan jasotako definizioak. Hala ere, egokiagoa iruditzen zaigu mugikortasun arazoak dituzten pertsonak aipatzea, mugikortasun murriztua duten pertsonak baino.

Laburtzeko, esan genezake izaki bizidunen nolakotasunak ematen diela ingurunea erabiltzeko edo harekin harremanak izateko aukera. Ezaugarri horrek pertsonengan dituen mugei esker, mugatuta dauden pertsonak eta mugikortasun murriztua duten pertsonak bereiz ditzakegu.

Irisgarritasuna eta mugikortasuna elkarri lotutako bi kontzeptu dira, bata inguruneari buruzkoa eta bestea pertsonari buruzkoa. Oztopoak kentzea *ingurunea* “irisgarritasuna” eta mugikortasuna ahalbidetzen ditu.

OZTOPOAK

Mugikortasuna edo ingurunerako irisgarritasuna zaildu edo eragozten duten oztopo guztiak dira.

Ingurune fisikoan, oztopo arkitektonikoak pertsonen mugikortasuna mugatu edo galarazten duten eragozpen, traba edo oztopo fisiko guztiak dira. Honela sailkatzen dira: oztopo arkitektonikoak Hirigintzan (O.A.H), Oztopo arkitektonikoak eraikuntzan (O.A.E), Oztopo arkitektonikoak garraioetan (P.A.G.) eta oztopoak Komunikazio Sentsorialetan (O.K.S).

Oztopoek ingurune fisikorako irisgarritasuna eragozten dute, baina baita, horren ondorioz, kulturaren, lanaren eta bizitza sozialaren mundurako ere, eta hor gertatzen dira minusbaliotasunak

URRITASUNAK, EZGAITASUNAK ETA ELBARRITASUNAK

IMSERSOK gaixotasunaren eta istripuen ondorio iraunkorrak sailkatzeko hiru maila onartzen ditu, Osasunaren Mundu Erakundearen Urritasun, Ezgaitasun eta Minusbaliotasunen Nazioarteko Sailkapenaren arabera.

*“Urritasuna da: osasunaren esperientziaren barruan, egitura edo funtzio psikologiko, fisiologiko edo anatomiko baten galera edo anormaltasun oro. **Ezgaitasuna** gizaki batentzat normaltzat jotzen den moduan edo marjinaren barruan jardura bat egiteko gaitasunaren urritasunak eragindako murrizketa edo gabezia oro. **Azkenik**, minusbaliotasunak desabantailak dakartzkio pertsona jakin bati, urritasun edo ezgaitasun baten ondorioz. Horrek mugatu edo eragotzi egiten du bere kasuan normala den rola betetzea, adinaren, sexuaren eta gerta daitezkeen gizarte- eta kultura-faktoreen arabera.”*

“Beraz, urritasun orok ez du ezgaitasunen bat izan behar, ez eta urritasun edo ezgaitasunen bat duen pertsona orok ere, ezinbestez, ezgaitasun gisa definitu daitekeen desabantaila-egoeran egon behar. Minusbaliotasunak urritasun edo ezgaitasun baten sozializazioa adierazten du, eta, horregatik, urritasunak edo ezgaitasunak pertsonarengan dituen ondorio kultural, sozial, ekonomiko edo ingurumenekoak islatzen ditu. Ondorio horiek agertzen ez diren edo behar adinako eraginik ez duten heinean, ez da minusbaliotasunik izango.”

Estatistikako Institutu Nazionalak egindako *Ezintasunei, Urritasunei eta Minusbaliotasunei buruzko Inkestan oinarrituta, aztertutako biztanleriari eragiten dioten* akatsak zehazteko, lau ataletan sailkatzen dira, eta ez dira baztertzailak, urritasun mota bat baino gehiago duten pertsonak bi edo gehiagotan egon baitaitezke aldi berean.

- *Urritasun fisikoak: arazo fisikoak dituzten pertsonen eragiten diete, hala nola, anputazioak, mugikortasun paralisia eta gaixotasun kronikoak dituztenei, bizitza normala egitea galarazten dietenak edo laguntza tekniko jakin batzuk erabiltzera behartzen dituztenak.*
- *Zentzumenen urritasunak: ikusmen, entzumen edo hizkuntza-arazo larriak dituzten pertsonen eragiten diete, hala nola itsutasuna, begirik eza edo ikusmenaren galera larria, adibide bat jartzea: ikusmenaren zentzuari lotua.*
- *Urritasun psikikoak: gaixotasun edo buru-nahasteak dituzten pertsonen eragiten diete, hala nola mongolismoari edo haur eta gazteen heldutasun eta garapen-arazo larriei.*
- *Harreman urritasunak: atal honetan modu zehatzean islatu nahi izan dugu elkarbizitza larriki zailtzen duten jokabideak dituzten pertsonen egoera.*

Azpikapitulu hau amaitzeko, Irisgarritasunaren Liburu Zuriaren (IMSERSO) definizioa jaso dugu. Irisgarritasunari buruzkoa da Madril 2003):

“Azkenik, irisgarritasunaren gaur egungo definizioa proposatu nahi dugu, pertsona guztiek baldintza berberetan parte hartzea gauzatu behar den inguruneen eta egoeren aniztasuna eta pertsona horien beharren aniztasuna kontuan hartuta:

Irisgarritasuna da pertsona guztiek erosotasun, segurtasun eta berdintasun baldintzetan erabiltzeko ingurune, produktu edo zerbitzu batek izan behar dituen ezaugarrien multzoa, eta, bereziki, ezintasunen bat dutenek izan behar dutena.

*Ezaugarri horiek, lehenik eta behin, **inguruneen** (eraikinak, espazio publikoak, ibilgailuak), produktuen (ergonomia, diseinu industrial irisgarria) edo zerbitzuen (telekomunikazioak, informazioa, aisialdia...) diseinuari dagozkio; baina baita **horiek kudeatzeko moduari** eta behar bezala **mantentzeari ere**. . Askotan egiaztatzen dugu konponbide irisgarriak, hala nola, geltoki batera sartzeko igogailu bat edo egokitutako komun publiko bat, matxurengatik edo zerbitzuaren planifikazio edo kudeaketa txarragatik erabiltzen ez direla. Pertsona askorentzat alternatiba deserosoa baina onargarria izan daiteke; beste batzuentzat, berriz, desplazamendu katea erabat haustea eta eraikina, ingurunea edo zerbitzua erabiltzeko ezintasuna.”*

4.3.- OZTOPOEK ERAGINDAKO PERTSONAK.

Oztopoek zuzenean eragiten dieten kolektiboen artean, ezgaitasunak dituzten pertsonen hitz egingo dugu lehenik, ezgaitasun psikikoak (atzerapena edo buruko eritasuna), zentzumenezkoak (entzumena, ikusmena edo hizkuntza), fisikoak (lokomozio-aparatukoak, arnas aparatukoak, zirkulaziokoak edo nerbio-sistemakoak) eta mistoak (garuneko paralisia) direla eta.

Hala, kasu bakoitzean aipatzen diren oztopoek eragiten dieten pertsona-talde hauek ditugu:

- *Ulertzeko ezgaitasuna duten pertsonak:* ahozko edo idatzizko hizkuntzaren eta irudikapen grafikoaren oztopoek bereziki eragiten dietenak; beraz, oso garrantzitsua da mezuen sinpletasuna eta argitasuna.
- *Hitz egiteko ezgaitasuna duten pertsonak:* kasu honetan oztopoak ahotsa erabili behar den komunikabideetan aurkitzen dira.
- *Entzuteko ezgaitasuna duten pertsonak:* erabat galduz gero, soinu-informazio baten ikusizko edo gorputz-erreflexuaren gabezia edo gabezia oztopoak aurkitzen dituzte; entzumena gutxituz gero, eragin erabakigarria du zarata-mailak.
- *Ezgaitasuna duten pertsonak, ikusteko:* itsutasuna izanez gero, oztopoak aurkitzen dituzte ekipamenduak, hiri-altzariak, zuhaitzak eta abar behar bezala ez jartzean, baita zarata-maila handia duten lekuetan ere, soinu-erreferentziak galarazteko. Ikusmena gutxituz gero, oztopoak informazioaren kokapen desegokiagatik, karaktere txikiengatik edo argiztapen desegokiagatik sortzen dira, baita kontrasterik edo itsualdirik ez izateagatik ere.
- *Errailetako ezgaitasuna duten pertsonak:* erabili ezin dituzten elementuak (adibidez, ate astunak) edo azkartasun handia eskatzen dutenak (adibidez, galtzada bat gurutzatzea edo garraio bide batera iristea) erabiltzeko oztopoak aurkitzen dituzte.
- *Eskuzko ezgaitasuna duten pertsonak:* zenbait elementu erabiltzeko oztopoak aurkitzen dituzte (telefonoak, etengailu elektrikoak, sarrailak, ate-heldulekuak, kanilak, etab.).), haien irismenean (laburtzeengatik) edo behar bezala finkatu ezin izatean (adibidez, garraioetan).
- *Mugitzeko ezgaitasuna duten pertsonak (ibiltaria eta ibiltaria ez dena):* oztopoak aurkitzen dituzte zoladura desegokietan, ate eta pasabide estuetan, torniketeetan, desnibeletan, espaloietako zintarrietan jaitsi gabe, garraio bideetarako sarbidean, aparkaleku estuetan, eskaileretan, elementu edo gailuen altuera desegokian, eta hurbiltzeko ezintasunean (gurpil-aulkia erabiltzen dutenen kasuan).

Pertsonaren urritasun bat baino gehiago egoteak ezgaitasun larriagoak sortzen ditu, mugek bat egiten dutelako eta oztopo mota desberdinak daudelako.

Zuzenean eragiten dieten beste talde batzuk hauek dira: pertsona zaharrak, haurdun dauden emakumeak, haur txikiak besoetan, kotxetxoan edo fardelak garraiatzen dituzten helduak, ezohiko tamaina duten pertsonak (pertsona lodiak edo enanismo-arazoak dituztenak) eta istripua izan dutenak edo gaixorik daudenak, besteak beste.

Haurren mugikortasuna murriztu egiten da gurasoek hirietan dauden arriskuen aurrean duten beldurragatik. Izan ere, hiriek ezin dituzte etengabe zaindu, eta, beraz, kaleak eta espazio publikoak modu mugatuan erabiltzen dituzte. Istripuak eta zirkulazioak eragindako lesioak ez ezik, zaratak eta poluzioak eragindako osasun-arazoak ere pairatzen dituzte, baita ingurunearekiko kontaktua galtzea eta askatasun edo ariketa fisikorik eza ere. Egoera hori ez dago zirkulazio-arauen ikaskuntzaren eta egungo egoerarekiko portaera-jarraibideen mende soilik; izan ere, hori kontrolatzeko behar den gaitasuna garatu ez izateaz gain, muga fisikoei ere egin behar diete aurre (adibidez, altuera dela eta, ezin dira ibilgailuen gainetik ikusi).

Adinekoei dagokienez, lehenago lanean eman zuten denboraren jabe direnean, kalera atera dira berriro. Ehuneko handi batek paseatzeko erabiltzen du denbora. Kanean hedatu, erlazionatu eta entretenitu nahi dute, baina sarritan leku egokirik gabe edo trafikoaren, kutsaduraren eta zarataren inbasioarekin egiten dute topo. Askotan, distantzia handiak egin behar izaten dituzte edozein arazo konpontzeko, egungo egoerara egokituta ez dauden garraiobideak erabiltzeko edo arazo berriei aurre egiteko, eskura duten informazio nahikorik gabe.

Irisgarritasun Plan honek egungo errealitatea ezagutzeko eta horri buruzko hausnarketa orokorra egiteko aukera ematen du, eta, horretan oinarrituta, lortu beharreko helburu orokor batzuk planteatzeko, pertsona guztientzako hiri irisgarriagoa eta herritarren bizi-kalitate hobea lortzeko, hiriko mugikortasuna hobetzeko jarduera zehatzak ezarriz.

4.4.- MUGIKORTASUNA HOBETZEA.

Besteekin harremanak izateko, hainbat ondasun eta zerbitzutara iristeko eta hainbat jarduera egiteko, mugitu egin behar gara ia beti. Mugikortasuna hobetzeko, neurri bateratuak hartu behar dira, joan-etorriak errazteko, erabilitako denbora murrizteko eta ingurumen-inpaktua murrizteko. Laburbilduz, herritarren bizi-kalitatea hobetzeko balio dute.

Lan zail horri ekiteko, problemaren konplexutasuna onartu behar da, ikuspegi globaletik, eta ez irtenbide bat, baizik eta neurri zehatzak eman behar dira kasu eta konstante bakoitzerako, denbora-epe luze batean, eta irudimenez aplikatu behar dira hiri-jardueraren ekintza-lerro *“klimatizatzaileen”* barruan.

Horretarako, arrazoizkoa dirudi mugikortasun-eskaera txikiagoa duen hiri-motibo bat pentsatzea, desplazamenduak modu eraginkorrean murrizten lagunduko duena, beharrezko erabilera eta jardueri eutsiz eta zentroaren egoitza-mailari eutsiz, eta, aldi berean, beste ibilgailu berri batzuk garatuko dira, irisgarritasun handiagoa duten eta ingurumen-baldintza hobeak izan ditzaketen guneetan, herriguneeen arteko komunikazio egokia eta beharrezkoak ez diren lekualdaketarik gabe, eta ez soilik hiri-egituraren diseinuan oinarrituta, komunikabideen erabilera maximoko kasu berriak sortuz.

Hiriguneak, gure hiri askotan gertatu ohi den bezala, elementu adierazgarrienak biltzen ditu egungo egoerara egokituta ez dagoen hiri-sare batean. Hiri-espazio horren kalitatea herritarren eguneroko bizitzarako berreskuratzeko, oreka lortu behar da elementu bereizgarrien artean (hiriko erakunde enblematikoenetako batzuk barne hartzen dituzte), eta bizitegitarako balio behar du. Horretarako, haren irudia etengabe hobetu behar da, eraikigarrtasuna kontrolatu behar da, giza eskala erreferentzia gisa hartuta, eta ingurune pribatua egokitu egin behar da, ibilgailuen trafikoa moderatuz, batez ere, hura zeharkatzeko, baina baita sektore horretara iristeko ere, eta irisgarritasuna hobetzeko.

Gainerako auzoetan eta periferian, neurri horiek bakoitzaren ezaugarri espezifikoekin bat etorritik aplikatu daitezke, erabileren eskusotasunak ezaren arabera, edo joan-etorriak murrizten eta laburtzen lagunduko duen ekipamendu edo informazio maila emanez.

Garraio-eredu gisa, sistema jasangarri bat ezarri da, ingurumenean inpaktu orekatua izango duena, ekonomikoki eta politikoki onargarria izango dena, herritarra bere eguneroko bizitzan oinarritutako ikuspegiarekin, denbora, kostua, segurtasuna eta erosotasuna ibilgailu pribatuaren erabileran bateratzen dituen. Hala ere, bigarrena sustatuko da, zerbitzuen eskaintza hobetuz eta guztientzako irisgarria izango dela bermatuz, eta ibilgailu pribatua ez erabiltzeko ahaleginak egingo dira, ikastetxera zenbat eta gehiago

hurbildu, hainbat eta neurri zorrotzagoak hartuko dira, garraio kolektiboan oinarrituta ez dauden joan-eterriak konpontzeko aukerak zailak baitira. Aparkalekuaren kudeaketa egokiarekin batera, honako hauek ere aipa ditzakegu: disuasio-aparkalekuak ezartzea, egoiliarrentzako aparkalekuak gehitzea eta TAO zona gisa denboraz araututakoen eskari-mailari eustea eta aparkalekua.

Bide-sareari dagokionez, lehendik dagoena lortu nahi diren erabilera eta jardueretara egokitu behar da, hiriguneen arteko lotura hobetuz, garraio publikora egokitzuz, pasoko trafikoa saihestuz, ibilgailuen zirkulazioa zeharkatzen duten eremuaren ezaugarrietara egokitzuz eta bide-segurtasuneko arau guztiak errespetatzeko beharraz kontzientziatuz, bai eta erabiltzaile guztien eskura jarritz ere.

Espaloiak diseinatzeko, kontuan hartu beharko dira bai neurriak, bai erabilera desberdinetarako (zirkulazioa, egonaldia, ekipamenduetarako sarbidea, hiri altzariak jartzea, etab.), hala nola irisgarritasuna (oinezkoentzako pasabideak, zintarri beheratuak, etab.).

Bideen diseinu berriak kontuan hartu beharko du, gainera, ingurumen-kalitatea hobetzea, kutsaduratik eta zaratatik babesteko neurriak proposatzea, eta arreta berezia jarri beharko dio oinezkoen zirkulazioari, ibilgailu/oinezko gatazka gaindituz. Horretarako, espaloietarako eta galtzadetakoko ezaugarri egokiak dituen bide-sarea diseinatuko du, ibilgailuen zirkulazioa abiadura ertainean, erabilera mistoko guneetan, eta oinezkoentzako ibilbideak izango ditu erabilera eta jarduera egokiak dituzten eremuetan.

Inpaktua gutxitzeko, galtzaden neurriak eta exekuzioa aztertuko dira, ibilgailuek abiadura handia har ez dezaten, aparkatzea arautuz eta espaloien eta oinezkoen pasabideen inbasioa saihestuz, hori galaraziko duten barbacanak erabiliz.

Oinezkoen joan-eterriek garrantzi berezia duten eremuetan, bai hirigunean bai auzoetan, oinezkoentzako ibilbideak sortuko dira, oinezkoentzat bakarrik edo ibilgailuen trafikoarekin batera erabil daitezkeenak, dauden erabileren azterketaren arabera. Horiek oinezkoentzako irisgarritasun, segurtasun, soinu-maila, zirkulazio, jarraitutasun eta egonaldirako baldintza egokiak bermatu beharko dituzte, eta, horretarako, hainbat hiri-altzari, herriko argiak, seinaleztapen, zoladura egokia, espaloiak zabaltzea edo oinezkoentzako pasaguneetako distantzia murriztea beharrezkoa den tokietan, eta abar.

Beste leku batzuetan egindako esperientziak erakusten dute kasu errealak egin direla hiriak berrantolatzeko, hala nola hiriguneak pixkanaka oinezkoentzat jartzea, aldrietako aparkalekuak, bizikletentzako erreikiak, tranbiak eta abar.

Helburua ez da hiriko ibilgailuak errotik kentzea, baizik eta haien erabilera moderatzea eta ibilgailuekiko harremana aldatzea, haien funtzio zehatza eta herritarrek zeregin horretan ahalik eta parte-hartze handiena bilatuz, oinezkoak ez dezan jasan kaleko automobilaren erabateko nagusitasuna, gure kulturaren zibilizaziorako eta gogobetetasunerako existentziaren euskarri gisa baloratzen baita.

Frogatu behar da posible dela baliabide horiek elkarrekin biziitzea, denak baitira beharrezkoak. Gertu dagoenean mugitzeak ingurunearekin harremanetan jartzeko aukera ematen digu. Garraiobideak erabiltzeak esan nahi du urrunagora azkarrago iristea eta komunikatu ahal izatea. Mugitu gabe lan egiteak, ikasteak edo ondo pasatzeak, bestela posible ez liratekeen iturrietara iristeko aukera ematen digu, eta, horrekin batera, joan-etorriak saihestuko lirateke.

Orekarik ezak urduritasuna eta indibidualismoa eragiten ditu gizartean, eta hori hirietan islatzen da ibilgailuek inbaditzen dituztenean edo herritarren artean beharrezko komunikaziorik ez dagoenean, hain zuzen, hiriak elkarbizitzarako gune gisa hazi zirenean.

Estatuan hainbat ekintza egin dira Alde Zaharra oinezkoentzat jartzeko eta beste kale asko oinezkoentzat jartzeko, Bartzelonan, Oviedon, Gasteizen... eta beste batzuk beren planak prestatzen ari dira, hala nola Cuenca, Granada eta Toledo. Mugikortasunari eta Ingurumen Kalitateari buruzko lehen hiru biltzarretako azken bi egoitza horiek dira.

Egiaztatu ahal izan denez, jarduketa horren ondorioz nabarmen handitu da kaleetan dabilen eta eremu publikoak erabiltzen dituen pertsona-kopurua. Horrez gain, herritarren arteko harremanak areagotzearen ondorioz, merkataritza-hiria handitu egin da, eta, ondorioz, merkatarien gogobetetze-maila ere handitu egin da; izan ere, bezeroak gutxitzearen aurrean, ez dira gustura geratu.

Oinezkoentzako eremuak zabaltzea ez da, ordea, hiri bat biziberritzeko egin behar den jarduera bakarra. Hiri-espazioa kontu handiz diseinatu behar da, eta kalitatezko espazioak sortu behar dira, pertsona guztientzat atseginak eta irisgarriak. Espazio horietan gozatu ahal izango dute, bakar-bakarrik bertan egonda edo bizilagunekin harremanetan jarrita, eta beren hirian integratuta sentitu behar dute, guztiok bizi nahiko genukeen leku horretan.

4.5.- IRISGARRITASUNAREN ONURADUNAK.

Irisgarritasuna arazo konplexua da, administrazioen ekintzei ez ezik, neurri handi batean, herritarren kulturari ere eragiten diona. Hori errazteko, beharrezkoa da gizarte-indarrek, erakundeek eta, oro har, herritarrek ahalik eta parte-hartze handiena izatea. Administrazioari dagokio konponbide koherenteak bilatzea, haien aplikazioa baliozkoa bada.

Horretarako, Toledon 1994ko urrian egindako Mugikortasunari eta Ingurumen Kalitateari buruzko II. Biltzarraren azken dokumentuan, “Hiri Irisgarria” izenburupean, honako puntu hauen arabeko prozesua hastea proposatu zen:

1. Gaur egun kanpoan dauden gizarte-taldeei planeamendua irekitzea, hala nola zaharrei, mugikortasun gutxiko pertsoneri, etorkizuneko belaunaldien beharrei buruzko haurrei eta komunikabideei, administrazioaren eta herritarren arteko bitartekari gisa.
2. Hirian sartzen den inbertsio-politikaren aldaketa sustatzea, gizartearen eta ekonomiaren funtzionamendua sustatuz.
3. Lan sareak sortzea, informazioaren teknologia berriak aprobetxatuz, truke horiek erraztu eta indartzeko.
4. Arazo horiekiko sentsibleak diren hirietan erreduzko errealizazioak bultzatzea, printzipioen garrantzia eta irismena nabarmentzeko. Printzipiook gehiengoaren interesei erantzuten diete, gutxiengoak errespetatzen dituzte eta lortu nahi den kultura-biraketaren adierazle argi bihurtzen dira.

Bistan da herritar guztiak direla hiriko erabiltzaileak: haurrak, gazteak, helduak, adinekoak eta era guztietako gaitasunak dituzten pertsonak. Beraz, hiria aztertzen dugunean, aldaketa horretarako irizpideak ezartzen ditugunean, haurrak, gazteak, helduak, adinekoak, ibiltzeko zailtasunak dituzten pertsonak, gurpil-aulkiaren laguntzaz mugitu behar duten pertsonak eta ikusmen eta entzumen arazoak dituzten pertsonak hartu behar ditugu kontuan.

Horregatik, herritar guztiak izan daitezke onuradun hiriko irisgarritasuna hobetzean, pertsona guztientzako hiri bihurtzeko prozesu baten bidez diseinatzean, pertsona guztientzako diseinuaren irizpideen arabera.

Irisgarritasunak, modu batera edo bestera, herritar guztiei laguntzen die; baina begi-bistakoa da pertsona talde batzuek trabek gehiago eragiten dietela, dela modu iraunkorrean, dela aldi baterako.

Oztopoak kentzearen onuradun diren lau pertsona talde handi daude:

- *Urritasun fisiko, sentsorial edo mentalen ondoriozko ezgaitasun iraunkorrak dituzten pertsonak.*
- *Ezgaitasuna sor dezaketen jardueren edo egoera koiunturalen ondoriozko inguruabar iragankorrek eragindako pertsonak, ezgaitasun iragankorra duten pertsonak, haurdun dauden emakumeak eta beste batzuk.*
- *Adinekoak.*
- *Haurrak.*

4.6.- IRISGARRITASUNA, BIZI KALITATEA HOBETZEKO.

Edozein pertsonak arazoak ditu eguneroko objektuekin erlazionatzen denean ongi diseinatu ez badira, eta arazo horiek areagotu egiten dira zahartzearen edo eritasun baten ondorioz ezgaitasunen bat izanez gero.

Oro har, gure bizitzaren %40k, gutxienez, zorionekoak bagara eta adinera iristen bagara, hainbat arazoirengatik izaten ditugu interakzio-arazoak ingurunearekin: haurrak garenean, seme-alaba txikiak ditugunean, istripuren bat dugunean, adinekoak garenean, haurraren kotxetxo edo erosketa-orga eramaten dugunean... Gainera, mugikortasun murriztua duten pertsonak, hala nola ezgaitasun fisiko edo motorra dutenek, itsuek, pertsona gorrek, eta mugikortasun iraunkorra edo iragankorra ukitua duten herritar guztiek bezala, oztopo ugari dituzte modu erosoan mugitzeko, laguntzarik behar izan gabe, bai gizakiek bai mekanikok.

Hiriko inguruneek, orduan, interakzio eta erabilera-arazo handiak eragin ditzakete, eta, beraz, ekintza garrantzitsuak egin behar dira pertsona guztien eskura jartzeko.

Begi-bistakoa da bizitzan zehar mugitzen diren inguruneetan pertsonak aurkitzen dituzten hainbat oztopo eta oztopo daudela. Hori dela eta, garraio, hirigintza eta eraikuntza gai irisgarrietan ingurunea hobetzea aurreikusten duen jarduera-programak abantailak dakarzkie pertsona guztiei, eta pertsona batek bere kabuz moldatzeko aukera izateak, bere bizi-kalitatea hobetzeaz gain, gizartean orokorrean eragiten du.

Irisgarritasuna ingurune eraikiaren oinarritzko ezaugarri bat da, eta inguruneak dituen jarduera sozial eta ekonomikoetan parte hartzeko aukera ematen die pertsonari. Irisgarritasunari esker, mugikortasun murriztua duten edo ingurunearekin elkarreraginean dauden pertsonak gainerako herritarrek dituzten aukera berberak dituzte. Pertsona guztiek era berean eta ahalik eta modu independenteenean moldatzeko moduan jarri behar da ingurunea, eta hori lortzeko, mundu guztiak erabil ditzakeen ondasun, ekipamendu eta zerbitzuetan integratu behar dira beharrak.

Horren guztiaren adibide ona da Euskal Autonomia Erkidegoko Irisgarritasuna Sustatzeko abenduaren 4ko 20/1997 Legearen zioen azalpena. Azalpen horretan, besteak beste, honako hauek aipatzen dira:

“Bizitza sozial eta komunitarioan integratzea eta parte hartzea, bidezko asmoa ez ezik, pertsona ororen nahia ere bada edozein gizarte modernotan. Hala ere, askotan, eskubide horiek erabiltzea zaildu edo oztopatu egiten da, pertsonen ohiko jarduna oztopatzen duten oztopo fisikoak nahiz komunikaziokoak

daudelako. Egoera horretan, ingurune fisikorako eta komunikaziorako irisgarritasuna funtsezko elementuak dira herritar guztiek oinarrizko eskubide batzuk izan ditzaten.

Gizarteak, oro har, eta botere publikoek, gizartearen ordezkari gisa, ingurune fisikorako eta herritar guztien komunikaziorako sarbidea erraztu eta bermatu behar dute.

Gaur egungo gizartean, etengabe aurrera egiten ari den bizi-itxaropenarekin eta istripuaren edo gaixotasunaren ondorioz mugitzeko eta komunikatzeko gaitasuna urrituta ikusi duten pertsona-kopuru handiarekin eta aldi baterako mugikortasuna mugatuta ikusten duten pertsona-kopuru handiarekin, irisgarritasun-baldintzak hobetzeak mugikortasun eta/edo komunikazio-zailtasun handienak dituzten pertsonen eta gizarte osoaren bizi-kalitatea hobetzea ekarriko du.

Adierazitakoarekin bat etorritik, beharrezkoa da araudi berri bat onartzea, aipatutako printzipioak errespetatuz eta “oztopo arkitektonikoak ezabatzea” kontzeptu klasikoa gaindituz, eredu berri baten alde egiteko. Eredu berri horren helburua da pertsonen gizartean eta komunitatean garapen osoa eta librea dutela bermatzea, eta, horretarako, gure erkidegoko pertsona guztiei ingurune fisikorako eta komunikaziorako irisgarritasuna bermatzea, eta, bereziki, zenbait arrazoirengatik nolabaiteko mugak dituzten pertsonen.

Irisgarritasunaren arloko jarduketan beharra eta hori gure herri eta hirien diseinua eta eraikuntza egituratuko dituen ardatzetako bat bihurtzeko borondatea adierazten duen beste dokumentu bat “Irisgarritasunaren dekalogoia aniztasunera irekita dagoen guztientzako udalerririk batentzat” adierazpena da, Sevillan 1997ko maiatzean Espainiako Udala eta Probintzien Federazioak (F.E.P.) eta ONCE Fundazioak sinatua, besteak beste, administrazio publikoek arlo horretan aplikatu beharreko jarduerak eta politikak gidatu behar dituzten funtsezko printzipioak biltzen dituen, bereziki tokiko administrazioa, gizartearen ordezkari gisa. Hona hemen dekalogoaren laburpena.

“..... Jakina, **aniztasunari zabalik dagoen udalerririk baten** berezko ezaugarrietako bat irisgarritasuna da, bere kale eta eraikinak ez “ixtea” inorentzat, bere espazio publiko guztiak guztientzat irisgarriak izatea, bestela herritar batzuk komunitate-bizitzatik at geratuko baitira neurri handiagoan edo txikiagoan.

Gure ustez, **irisgarritasuna** da espazio bat eta haren elementuak ulertzea, espazio horretan integratzea eta haren eduki material eta giza edukiekin komunikatzea eta erlazionatzea ahalbidetzen duena.

Gaur egun, gure hiri eta herrietako elementu asko ez dira irisgarriak edo zailtasun handiak dituzte gure herritarren talde garrantzitsuentzat: ezgaitasun fisiko, psikiko edo sentsorialen bat edo zailtasun organikoren bat duten pertsonentzat; edo, besterik gabe, pertsonen adinaren arabera etapak kontuan hartzea: haurra, heldua eta adinekoa.

Beraz, behar-beharrezkoa da gure ingurune fisikoan eta haren baliabideetan irisgarritasuna ahalik eta hobekien hobetzea: hiriko eta arkitekturako espazio publikoak, ondare historiko-artistikoa, naturguneak, pertsonen garraiobideak eta komunikazio sentsorialeko sistemak. Irisgarritasun hori lortzeko, zailenak direnetan pentsatu behar dugu.

Eta lan horretan aurrera egin behar dugu, hiria ere izaki "bizia" eta etengabe aldatzen ari dena dela kontuan hartuta, irisgarritasunak herritar guztien bizi-kalitateari irabaziak dakarziola, eta ez bakarrik gutxi batzuentzat, eta, azkenik, lan hori ez dela bakartua izan behar, udalerrri batzuentzat, baizik eta ahalik eta zabalduea eta ahalik eta irizpide gehien erabiliz.

Hori guztia dela eta, Espainiako gainerako udalerriei eta haien autonomia erkidegoei atxikitzen gongibidatzen zaituztegu, aniztasunari **zabalik dagoen udalerrri guztientzako irisgarritasunaren dekalogo**a onartzera.

I. HERRITAR GUZTIEI KOMUNITATEKO ONDASUN ETA ZERBITZUAK ESKURATZEKO AUKERA BERAK ESKAINTZEA.

Gure hiriek eta herriek **aukera-berdintasuna** eskaini behar diete biztanleei erabilera publikoko ondasunak eta zerbitzuak erabiltzeko, titulartasun publikokoak nahiz pribatukoak izan. Horretarako, haien eskuragarritasuna sustatu behar dute, eta ez dute oztopo arkitektoniko, urbanistiko, garraio edo komunikaziorako oztopo berririk sortu behar, eta lehendik daudenak bata bestearen atzetik ezabatzea proposatu behar digute. Horrela, herritar askori aukera eman behar diete beren gizarte-izaera eta sozializatua izateko duintasunari eusteko, eta besteei beren ezagutzak eskaintzeko aukera eman

II. IRISGARRITASUN-POLITIKEI EKITEA, UDALERRIEK EGINDAKO EKINTZA GUZTIEN BARRUAN.

Gero eta beharrezkoagoa da gaur egungo mundua ikuspegi ekologiko eta elkarreraginen ikuspegi zabal batetik ulertzea, aldakorra eta mugikortasun handikoa. Irizpide desberdinen eta batzuetan kontrakoen arteko adostasuna ohar nabarmena da erabilera sozial, politiko, ekonomiko eta egunerokoan ere.

Era berean, jarduera eta diseinu berriak aplikatu behar ditugu, irisgarritasuna eguneroko gauzatzat hartuta, gure izaeraren eta pentsaeraren osagai gisa, gauzarik gehienak egiten ditugun bezala, eta gure komunitatearentzat ere beharrezkoak diren balioetan integratuta: ingurumen naturala, hiri-ingurunea, berrikuntza teknologikoa, segurtasuna, osasuna. Irisgarritasuna bateragarria izan behar da herritarrei bizi-kalitatea ematen dieten gainerako balioekin.

III. GIZARTE KOLEKTIBO OSOAREN ARTEAN IRISGARRITASUNA SUSTATU ETA ZABALTZEA.

Beharrezkoa da irisgarritasunaren kultura bat garatzea, hau da, arauak izatea, ohiturak sortzea, herritarrei kultura horren berri ematea, alderdi hauek kontuan hartuta:

- *Administrazio publikoetako arduradun politikoen lehentasunezko kezka izan behar du.*
- *Gaian adituak diren teknikariek guztientzako irisgarritasuna hartu behar dute kontuan beren proiektuetan funtsezko erreferentzia gisa.*
- *Irisgarritasuna guztion kontua da, beraz, sentsibilitate sozial handiagoa lortzeko ekintzak egin behar ditugu, guztiontzako bizi-kalitatearen balio gisa.*
- *Teknologia berrien erabilera sustatu behar da, esparru guztietan irisgarritasuna errazteko.*
- *Onuragarria litzateke kontzeptu multzo bat izatea: irisgarritasuna, irizpide bateratuak, guztiok gauza bera hitz egiteko adinako adostasuna, eta prozesu dinamikoa dela uste dugu.*
- *Administrazioaren maila guztietan helburu horretarako programatutako neurri zehatzen bidez sustatu behar da irisgarritasuna.*

IV. GUZTIOK HEZKUNTZA ESKURATZEA, DESBERDINTASUNAK ERRESPECTATUZ ETA BALORATUZ.

Herritarren hezkuntza gizarte ororen oinarritzko zutabeetako bat da, eta bere izaeran gehien eragiten duen ezaugarrietako bat. Irisgarritasunarekin lotzen dugu, bi mailatatik:

- *Oztopo fisikoek eta komunikaziokoek ez dute oztopatu behar herritarren giza prestakuntza eta prestakuntza profesionala.*
- *Hezkuntza bereziki erabilgarria da herritarrek irisgarritasunaz sentsibilizatzeko.*

V. IRISGARRITASUNAREN PRINTZIPIOA BABESTUKO DUTEN ARAUDIAK EZARTZEA.

Ezinbestekotzat jotzen dugu araugintza bat, zeinek eskumen desberdinak errespetatuz, honako parametro hauek kontuan hartuz artikulatuko litzatekeena:

- *Guztion betebeharraren (administrazioak, teknikariek eta, oro har, biztanleek) konpromiso sendoa har dezagun bultzatu behar dugu.*
- *Beharrezkoak diren beste arau batzuekin bateragarriak izan behar dute: CPI (suteetatik babesteko baldintzak), segurtasuna, etab.*
- *Gure herrien aniztasuna hartuko dute kontuan: hiri handiak, landa-munduko herriak, ondare historiko-artistikoa eta naturguneak.*
- *Administrazio guztien adostasunerako oinarrizko arauak izan behar dute, egungo legeria aberatsa bateratuko dutenak, horien kode eta erregelamenduak Estatu osoan homologatuta aplikatzeko ere bateratuko direnak.*
- *Arau ez konplexuak lortu behar ditugu, baizik eta errazak, ulertzeko eta aplikatzeko errazak, gidari izateko balio dutenak eta teknikariei arazoak konpontzen lagunduko dietenak.*

VI. IRISGARRITASUN-PLANAK ABIAN JARTZEKO SUSTAPENA.

Baliabide mugatuak direla kontuan hartuta egin behar dira administrazio publikoek ingurune fisikorako irisgarritasuna hobetzeko sustatzen dituzten jarduerak. Beraz, ahalik eta gehien optimizatuz egin behar dugu.

Horretarako, ez da ekintza isolatuetara eta unean uneko aukerara jo behar, baizik eta epe labur, ertain eta luzera planifikatutako ekintzetara. Horretarako, ARAUTEGIEK udalerrietako irisgarritasunerako jarduketa planak egin beharra aurreikusiko dute, haien edukiak definituz, eta gutxienez puntu hauek hartuko dituzte kontuan:

- *Irizpide tekniko komunak erabiltzea.*
- *Interes orokorreko hiri-jarduketako beste edozein hirigintza-figuraren esparruan aplikatu ahal izatea.*
- *Kasuan kasuko udalerrirako irisgarritasunari buruzko ARAUDIA zehaztea.*
- *Irisgarritasunean eragina duten alderdi guztiak argi azaltzea: herritarrentzat oro har dituen abantailak, dauden oztopoen deskribapena, ekonomikoki kuantifikatutako konponbideen ekarpena, gauzatzeko etapa-plana, udal-araudiaren proposamena eta diseinu berrian kontuan hartu beharreko gomendioak.*
- *Jarduketa Planeko irisgarritasun irizpide teknikoak aplikatzea udalerrietan egiten diren obretan: komunak, kaleak, espaloiak, eraikinak eta abar birmoldatzea.*
- *Ingurumena errespetatzea.*

VII. ETORKIZUNeko HIRIAK DISEINATU ETA PLANIFIKATZEA, GUZTIONTZAT ESKURAGARRI IZAN DAITEZEN.

Gure hirien etorkizunari buruzko hausnarketa egin behar da, **oreka** bilatuz beharrezkoa da aniztasunaren hirian, denentzat diseinatuz bizi-irizpideetatik eguneroko irizpideetara. Horretarako, gomendio hauek hartuko dira kontuan:

- Onartezintzat jotzea guztientzako irisgarritasuna kontuan hartzen ez duen proiektu oro.
- Hirigintzako elementuen normalizazioa.
- Erraz ulertzeko moduko arkitektura erabilgarria diseinatzea.
- Eskura dauden baliabideen unibertsaltasun eta optimizazio printzipioei kasu egitea.
- Udalerriaren aniztasuna kontuan hartzea: alde zaharrak, historikoak, ondorengo urbanizazioak, eraikinak zaharberritzea, familia bakarreko etxebizitzak, etab.
- Urteko ekintzak programatzea, Irisgarritasunerako Jarduketa Planaren arabera.
- Zentzu ekologikoa, ingurumen beharrak.
- Irisgarritasunean inplikaturako gizarte-eragileen parte-hartzea.

VIII. GARRAIOBIDEAK ERABILTZEA ZAILTZEN DUEN EDOZEIN HESI KENTZEA ETA, HALA BADAGOKIO, MUGIKORTASUN MURRIZTUA DUTEN PERTSONEI IBILGAILU PRIBATUA ERABILTZEN LAGUNTZEKO NEURRIAK HARTZEA.

Gure hirien hazkundearen ondorioz, beharrezkoa izan da garraio-sistema modernoak ezartzea, eta hori ezinbestekoa izan da gure gizarteko jarduera gehienetan. Hiriko garraio bideek nabarmen hobetu dute beren kalitatea azken urteotan, eta, oro har, onartuta dago etengabe eguneratzea.

Hala ere, hasieratik erabiltzaile asko ahaztu dira, mugitzeko edo orientatzeko zailtasunen bat duten guztiak, eta, aldi berean, herritar guztientzat deserosoa zena.

Gure ustez, pertsonen garraio bideak guztion eskura jartzea eskubide ukaezina da, eta horretarako kontuan hartu behar ditugu:

- Plan bereziak prestatu beharra, hiriko bidaiarien garraio mota guztietarako irisgarritasuna bermatzeko, kasuaren arabera: metroa, autobusa eta taxia.

- *Eskaintzen dituzten garraio bereziko zerbitzuak abian jarri eta mantendu beharra, ohiko garraio-zerbitzuek ezgaitasun handiagoa duten pertsoneri eskaini ezin dizkieten erosotasun eta segurtasun baldintza egokietan, oinarrizko joan-etorriak egin ahal izateko.*
- *Ibilgailu pribatua, mugikortasun murriztua duten pertsona askorentzat baliabiderik egokiena: aparkaleku erreserbatuetarako espazioak, aparkatzeko baimen bereziko txartela eta zirkulazio zergak.*

IX. KOMUNIKAZIO-SISTEMAK OSATZEA INFORMAZIOA KOMUNITATEKO EDOZEIN PERTSONARENGANA IRISTEKO BEHAR DIREN BALIABIDEKIN.

Aniztasunaren hirian, aniztasunetik abiatuta, herritarrei informazioa emateko sistemak hobetu behar ditugu, honako hau oinarri:

- *Ulermen unibertsala lortu behar dugu.*
- *Gorrek behar bereziak dituzte besteekin komunikatzeko.*
- *Teknologia berrien aprobetxamendua, informazioaren autobideak...*
- *Seinaleztapen-irizpideak bateratzea, ukipenezkoak bereziki.*

X GIZARTE OSOAREN PARTE-HARTZEA SUSTATZEA, IRISGARRITASUNA UDAL-POLITIKAREN ARDATZ NAGUSI GISA ONARTZEAN.

Nahiz eta administrazio publikoak izan irisgarritasunerako eta hura betetzeko neurrien legedian eskumen gehien dutenak, egia da, halaber, gizarteak, oro har, badituela beste erantzukizun batzuk. Horregatik, kolektibo batzuen parte-hartzea funtsezkoa da politika horietan.

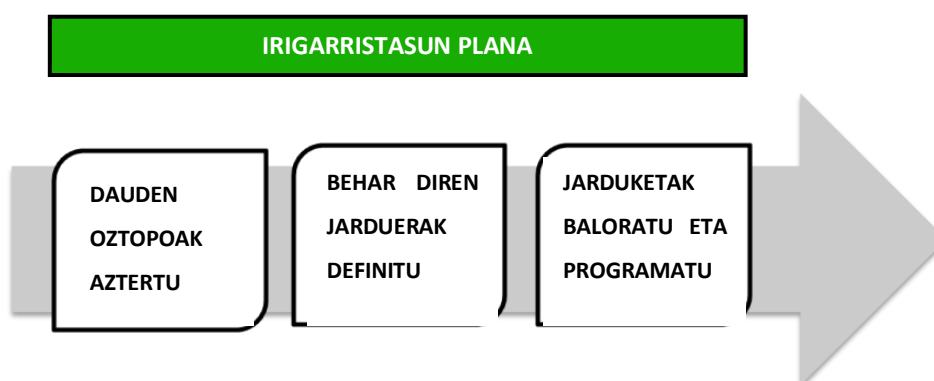
Gure ustez, parte-hartze hori proposamen hauek kontuan hartuta antolatu beharko litzateke:

- *Irisgarritasunerako Estatuko Kontseilua sortzea, autonomia-erkidegoetako ordezkariekin. Kontseilu horrek, gainera, kidego teknikoa eta une bakoitzean beharrezkoak diren lan-batzordeak izango ditu.*
- *Kontseilu hori izango litzateke landu beharreko ARAU-NEURRIEN koordinatzailea, jardueren jarraipena eta ebaluazioa egingo luke, etab.*
- *Autonomia-erkidegoetako eta tokiko kontseiluak sortzea (hala badagokio) irisgarritasuna sustatzeko.*

- *Garrantzitsua litzateke ezgaitasuna duten pertsonen erakundeen parte-hartzea bultzatzea, kolektiboen barruan behar bereziak konpontzeko beren proiektu espezifikoak planteatzeko, oztopo arkitektonikoak, hirigintzakoak, garraiokoak eta komunikaziokoak kentzeko.*

5. - IRISGARRITASUN PLANA.

Irisgarritasun planak udalerrian gauzatuko diren jarduera eta prozesuak planifikatu eta antolatzeko tresna dira. Diagnostikoaren eta jarduketa- eta lehentasun-proposamenen zerrendaren bidez garatzen dira, eta jarduera-plan gisa hartzen dira, udalerrri baten ingurunea pixkanaka irisgarritasun bihurtzeko.

Esan dugu irisgarritasuna herritar guztiei eragiten dien ingurunearen ezaugarri bat dela, bizi dena edo hiria bisitatzen duena, eta ez soilik ukituen kolektibo zabal bati. Esan dezakegu irisgarritasuna beharrezkoa dela askorentzat, eta pertsona guztientzat izan daitekeela.

Baina hiriek beste kontu asko eta konplexuak dituzte, eta horiek erabakigarriak dira, eta kontuan hartu behar dira irisgarritasun eta mugikortasun arazoei zorrotasunez ekiteko. Beharrezkoa da egindako jarduerak osatzea eta integratzea, benetan erabilgarriak izango diren planteamendu orokor batetik abiatuta, eta esperientzia horietatik eta beste leku batzuetan egindako beste batzuetatik zer eta nola ikas dezakegun zehaztea.

Gaur egungo hiri-ingurunea, herritarren portaeran eragiten duten eta biztanleriaren zati batentzat egoera desegokiak sortzen dituzten oztopoekin, ingurune integratu bihurtzeko, oztoporik gabeko etorkizunerako proiektatu eta planifikatu behar da, eta, horrez gain, hiri-ingurunea egokitu egin behar da lehendik daudenak kentzeko.

Ingurune integratu batek aldi berean ekipamenduak, kanpoko eremuak eta garraio eta komunikazio bitartekoak izatea esan nahi du. Horietan, oztopoak saihestea eta kentzea batera eta modu harmonikoan egin da, eta ahalik eta ahalegin txikienarekin eta ahalik eta erosotasun handienarekin mugi daiteke.

Ez dugu kontraesanik aurkitu behar espaloiak ez diren kaleetan edo horietara iristeko garraibide egokiturik ez dagoen kaleetan. Edo oinezkoentzako eremu pribatuak, jarraipenkoak edo haietan sartzeko zailtasunak dituztenak. Horrek esan nahi du zerbitzu edo ekipamendu horiek gutxi erabiltzen zituztela, hasiera batean, zuzentzen zitzaizkien pertsonen.

Bi asmo horiek betetzeko, etorkizunean oztoporik gabe proiektatu eta egungo hiri-ingurunea egokitzeko, Irisgarritasun Plan hau egin da, eta, beraz, hiriaren irisgarritasun-maila kontu handiz aztertu da, bai ematen zaion ezagutza, kontzientziazio eta lehentasun maila, bai hiriaren errealitate fisikoa.

5.1.- HELBURUAK.

Irisgarritasun Plana planeamenduko figura bat da, eta bertan biltzen dira herri edo hiri bat lan fasean irisgarritasuna lortzeko egin behar diren jarduketak, denboran planifikatuz eta baliabide ekonomikoak hobeto aprobetxatuz.

Planak tresna gisa balio behar du, planean aipatutako esparruetan proiektuak egiten dituzten zerbitzu teknikoek erreferentzia-elementu bat izan dezaten. Bertatik egiten diren proposamenek sostengu gisa balio behar dute, baina inoiz ez diseinua edo planifikazioa, beste baldintza askoren mende baitago.

Irisgarritasun Plana behin bakarrik egin eta eguneratu behar da. Kontuan hartu behar da ordutik aurrera udal proiektu berri guztiek diseinu-etaparen barruan sartu beharko lituzketela irisgarritasun-zehaztapenak.

Planaren helburu nagusia da lau urteko epean herriaren zati handi bat (ibilbide nagusiak, intereseko eremuak eta udal eta zerbitzu eraikinak, garraio elementuak) irisgarria izatea.

Hona hemen Irisgarritasun Plan hau egiteko planteatutako helburuak:

- Hiriko hiri-bilbeak irisgarritasunari, mugikortasunari, komunikazioari eta informazioari dagokienez dituen gabeziak edo hutsuneak atzeman, aztertu eta aurkeztea, bai hiri-ingurune publikoan, bai udal eraikin eta ekipamenduetan, ezgaitasunen bat duten pertsonen erabil ditzaten.
- Planaren jarduera eremuan aurkitutako gabezia eta gabeziarako irtenbideak proposatu, proiektatu eta baloratzea, adibide gisa, hedapen eremuetarako aplikazi gida izateko eta hori gauzatzeko lan plana egiteko.
- Bide sarea eta ekipamendu publikoetarako sarbidea optimizatzea, oinezkoak eroso, seguru eta duintasunez ibiltzeko ibilbide irisgarrien sarea ezarri.
- Garraio kolektiboko sistemak sustatzea eta edozein ezgaitasun duten pertsonen erabiltzeko egokitzea.
- Hirigunea suspertzea, ingurumenaren kalitatea hobetzea eta espazio libreen tratamendu egokia.
- Lan tresna bat lortzea, udal bideen irisgarritasunaren egoera kudeatzeko eta egokitze lanak beste azpiegitura batzuen inplementazioarekin sinkronizatzeko, irisgarritasunaren kostuak minimizatuz.

- Zerbitzu teknikoei eta udal arduradunei gida eta laguntza dokumentuak izatea, ahal den neurrian oztopo arkitektonikoak, hirigintzakoak, garraio oztopoak eta komunikazio oztopoak sor ez daitezen, etorkizuneko jardueretan, bai zuzenekoetan, bai urbanizazio proiektu baten arabera egin behar direnetan.

Plana idatzi eta gauzatzeak aukera ematen du hiriaren irisgarritasun auditoria bat egiteko, egungo egoera ezagutzeko, eta estrategia politiko eta tekniko bat planifikatu eta diseinatzeko, Plana ekonomikoki onargarria eta kronologikoki onargarria izan dadin.

Irisgarritasun Planari esker, irisgarritasunaren arloan zalantzarik gabeko udal politika ezar daiteke, eta herritarrei beren udalerrriaren egungo egoeraren berri eman, bai eta epe labur, ertain eta luzerako ikuspegiaren berri ere.

Horrez gain, proposatutako helburuak lortzeko beharrezkoa da Plana kudeatzeko mekanismo bat garatzea, hiriaren etengabeko hirigintza birmoldaketari egokitzeko. Horrela, Plana beteko dela bermatzen da, egin beharreko proiektuei eta horien epeei dagokienez, eta eraginkortasuna handitzen da hiriaren eraikuntzan parte hartzen duten eragile guztien koordinazioarekin.

Era berean, komeni da herritarrak planaren garapenean parte hartzea, haien nahiak eta beharrak adieraziz. Horrela, proiektua azken hartzaile den herritarrengana egokitzea lortzen da, arrakasta ziurtatuz.

Plana gauzatzea herritarrek egunetik egunera hautematen duten zerbait da. Horretarako, interesgarria da planaren eta gauzatzen ari diren jardueren berri zehatza ematea, herritarrek plana argiago baloratu eta goza dezaten. Azken finean, Planaren azken helburua herritarren bizi-kalitatea hobetzen laguntzea da.

Gainera, Irisgarritasun Plana egiteak beste helburu interesgarri batzuk lortzen laguntzen du, hala nola:

- Hiri polinuklearraren eredu baten garapena sustatzea, zentralak deskongestionatuko dituzten eremu berriak sortuz eta jarduerak erakarriz.
- Hiriko ingurumena zaintzea eta bertako biztanleen bizi kalitatea hobetzea, ingurumen kalitatearen neurriak aplikatuz eta hiriko eremu beheratuak lehengoratzuz.
- Hirigunearen berreskurapen osoa sustatzea, eta,aldi berean, hiria bere osotasunean zabaldu eta artikulatzea, bizigarritasuna eta ingurumen kalitatea hobetzeko tratamenduaren bidez.
- Hiriko funtzionaltasuna erraztea, mugikortasuna, garraio kolektiboko sistemak eta telekomunikazioetako sistema aurreratuak hobetuz.

- Hiriko eremu guztietan erabileren eskusibotasuna orokortzea ekiditea, haien nahasketa erraztuz, gaur egungo behar eta eskaerei erantzun dieten beste erabilera berri batzuk ezarri, hala nola hezkuntza-ekipamenduak, kultura-ekipamenduak edo jolas-eremuak.

5.2.- JARDUERA EREMUA.

Irisgarritasun Planak hirigintza, eraikuntza eta garraio arloetako irisgarritasunari eragiten dioten alderdi guztiak aztertzen ditu. Irisgarritasuna sustatzeko legeak eta hura garatzeko dekretu teknikoek arautzen dituzte alderdi horiek.

Irisgarritasun plana udal kudeaketarako eta plangintzarako tresna denez, jarduteko ingurunea, printzipioz, udal titulartasuneko den guztia da, eta beste erakunde batzuen mendeko ekipamenduak eta zerbitzuak sartzea eragozten du; izan ere, Udalak ezin ditu jarduera horiek arriskuan jarri. Horrela, Planean sartzen diren proposamenak gauzatu ahal izango direla bermatzen da, horien eragile nagusia, Udala, konprometitzen baita.

Hala ere, azterlanaren barruan Udalaren titulartasunekoak ez izan arren, Udalak kudeatzeko ahalmena edo, besterik gabe, interes berezia duten esparruak sar daitezke. Kasu horietan, plana egiten eta gauzatzen parte hartzen duten alderdi guztien artean adostuko da esparrua.

Hona hemen atal bakoitzean jarduketa eremua definitzen duten irizpide orokorrak:

HIRIGINTZA

Planean oinezkoentzako ibilbide guztiak sartzen dira. Aitzitik, kanpoan geratzen dira: hiriguneak kohesioa galtzen duen eremuak (nekazaritzako bideak, etab.) erabilera espezifikoen ondorioz moldagarritasunik ez duten zonak (industria edo portu eremu batzuk), Udalak jadanik bere morfologia nabarmen aldatuko duen jarduketa bat aurreikusita duen zonak eta urbanizatu gabeko zonak.

Udalerrira iristeko bidea egin nahi da, esate baterako, espaloia zabaltzea proposatuz, pertsona bat oinez eta beste bat gurgil-aulkian doana aldi berean gurutzatu ahal izateko, edo plataforma bakarra oinezkoak modu seguruan zirkulatu ezin duen kale estuetan, baita galtzadaren mailan oinezkoentzako pasabideak eraikitzea, hiri-altzarien, seinaleen eta merkataritza-altzarien elementuak berrantolatzea ere, betiere

galtzadaren kanpoko aldean egon daitezten. Irisgarriak ez diren elementuak ere kendu nahi dira, eta haien ordez diseinu egokikoak jarri, beharrezkoa denean.

ERAIKUNTZA

Udal titulartasuneko eraikin guztiak sartzen dira planean. Hala ere, ez dira baztertuko hondamen egoeran edo erdi-hondamen egoeran daudenak, Udalaren plangintzaren arabera desagertzeko direnak edo eraberritzeko proiekturen bat dutenak. Halakotzat hartuko dira, halaber, irisgarritasuna bermatzeko beharrezkoak diren proposamenak.

- Eraikineko sarbidea konpontzea, sarbide alternatiborik ez sortzeko.
- Merkatarietzako hedapen eta pizgarri-kanpainak proposatzea, lokalak eskura izan ditzaten.
- Jarri konketa irisgarri bat, gutxienez, solairu bakoitzean.
- Gizonezkoen eta emakumezkoen komunak egokitzea.
- Ibilbideen barneko desnibel guztiak konpontzea.
- Igogailuak jartzea goiko solairuetara sartzeko.
- Beste administrazio batzuekin hitzarmenak egitea proposatzea, haien eraikinak egokitzeko.

GARRAIOA

Garraioaren atalean garraioaren elementu guztiak sartzen dira, bai eta horiekin zerikusia duten alderdi guztiak ere, finkoak (markesinak, esaterako) edo mugikorak (garraio unitateak, esaterako), Udala horien titularra baita. Mugikortasun murriztua duten pertsonentzat erreserbatutako aparkalekuen azterketa ere sartzen da planaren esparruan.

- Geltoki erosoak izatea.
- Udal intereseko zentro guztien inguruetan aparkalekuak erreserbatuta izatea.

5.3.- IRISGARRITASUN PLANA IDAZTEA.

Administrazioek azaldutako errealitatea ezagutzearen ondorioz, administrazioak sentsibilizatu egin dira pixkanaka, bide publikoa, eraikin publikoak eta garraioaren alderdi batzuk egokituz. Hori egin ahala egiaztatu ahal izan da gizarte osoa dela onuraduna.

Frogatu da irisgarritasun-irizpideak kontuan hartuta proiektatzeak ez duela inola ere sormena oztopatu behar. Irizpide horiek proiektu bat planteatzeko orduan dauden askori gehitzen zaizkien baldintzatzaileak dira, eta, irizpide horiek kontuan hartuta, normalean eskualdatzen eta bizi den espazioa irisgarria izatea lortzen da.

Hori egia izan dadin lortzea udaleko talde teknikoaren ardura ere bada, eta egiten diren ekintzetan, bai hirigintzaren arloan, bai eraikuntzaren arloan, beharrezkoak diren ezagutza eta irizpideekin jardun behar dute, bai obra berri eta egokitzapen guztiak beti eskuragarri izateko moduan.

Horregatik guztiagatik, irisgarritasunaren arloko jarduketei ekiteko, honako premisa hauek hartu behar dira kontuan:

- Irisgarritasuna hiriaren diseinu orokorrean sartu behar da, ezgaitasuna duten pertsonentzat sortutako eranskin bat izan beharrean.
- Irisgarritasuna ez da diseinuaren alderdi mugatzailea, zehaztapen berriak baititu.
- Planifikatutako irisgarritasunak ez dakar gailuzko inbertsioen aurrekontuan, balio erantsi bihurtzen da azkenean.
- Irisgarritasuna pertsona guztien bizi-kalitatea da, bai bertan bizi direnena bai bisitatzen dutenena.
- Irisgarritasuna herritarren askatasun eta autonomia handiagoa da, nahi ez diren mendekotasunak saihestuz.

Hiria eraldatzeko prozesu bati ekitea ezinezkoa da osotasunaren ikuspegirik gabe eta egungo egoera zehazten duen diagnostikorik gabe.

Horregatik, beharrezkoa da ekintzak programatzea. Jakitea non jardun behar den, zer kosturekin eta, batez ere, zer kudeaketa-prozedura erabil daitekeen udal-ekintzak ahalik eta gehien optimizatzeko. Beraz, planak honako hauek zehaztu behar ditu:

- Eguno egoera ezartzen duen diagnostikoa.
- Udalak hurrengo urteetan egin asmo dituen jarduketak.
- Obretan jarduteko irizpideak.
- Kudeaketa sistemak.
- Berehalako ekintzak.

Hasieran esan den bezala, azken helburua da bizitzeko hiri hobea lortzea, herritarren bizi-kalitatea hobetzea, pertsona guztiengan pentsatuz; horrela, bizi, lan egiten, ikasten, dibertitzen eta harremanetan jartzen direnek, baita bisitatzen dutenek ere, hobeto eta kalitate handiagoz egin ahal izango dute.

Irisgarritasun Planak baliabideak optimizatzeko aukera ematen du, eta arlo horretan egin beharreko ekintzak epe labur, ertain eta luzean planifikatzeko aukera, lehentasunak ezarriz eta irizpide tekniko eta politikoak argi definituz. Funtsezkoa da, halaber, hiriaren egoera ezagutaraztea, gidak, planoak eta abar zabalduz.

Udal ekintzaren esparrua da, dauden arazoak sistematizatzen dituen eta arazo horiek konpontzeko jarduketa plan bat proposatzen duena, irtenbide generikoak eskainiz, kasu askotan geroago eraikuntza proiektu zehatza beharko dutenak.

5.4.- LEHENTASUNAK EZARTZEKO IRIZPIDEAK.

Plana onartzen denean, obra multzoan lehentasunak ezarri beharko dira etapa-plan bat lortzeko.

Zein zona, eraikin eta elementutan jardun behar den zehazteko lehentasunak ezartzeko, hau da, irisgarritasun-plana zein ibilbidetan egituratzen den zehazteko, ondoren garatzen diren irizpideak hartu beharko dira kontuan.

Bi lehentasun maila daude: bata, ibilbide edo sektoreen, eraikinen eta garraio lineen interes maila zehazten duena, eta bestea, proposatutako ekintzak egin beharra edo premia zehatzago zehazten duena.

Lehen lehentasun maila: Interes mailaren definizioa.

Informazioa biltzeko fasean, lehen lehentasun-maila ezarri da planaren lau eremuetan. Lehentasun-maila hori kasuan kasuko elementuaren interes-mailaren arabera da, eta lurraldea, eraikinak eta garraioak sailkatzeko balio digu, aldagai nabarmenen arabera: lehia, erabilera eta abar.

Bigarren lehentasun maila: Premia edo premia mailaren definizioa.

Aurretik ezarritako lehentasunak ebaluatzeari ekiten diogunean, bide publikoko tarteen, eraikinetako sarrera eta gelen eta garraiorako elementu unitarioen arabera, ikusiko dugu lehentasun irizpideak aplikatzean premia obrak daudela interes txikiko zona eta eraikinetan, eta interes handiko zona eta eraikinetan oso beharrezkoak ez diren obrak. Oro har, lehentasun handieneko maila izango dute eremuko jarduerak eta interes handiko eta lehentasun handiko eraikinek, baina batzuk geroagoko etapa batean egin ahal izango dira, lehentasun txikiagoa dutela eta ibilbidearen irisgarritasun orokorra eragozten ez dutela erabakitzen bada.

Etapla plana osatzeko, bi informazio horiek konbinatuko dira: lehenik, ibilbide, eraikin edo lerroen arabera sailkatuko da, eta lehenengo urteetan interesgarrienak proposatuko dira; ondoren, eraikin edo ibilbide horiek edo lan-lerroak programatuko dira, egin beharreko tarteen lehentasun-mailaren arabera.

Behin betiko etapa-plana ezartzeko, egin beharreko ekintzen balorazioa aplikatu beharko da, udalerrriaren finantza aukeretara egokitu beharko baita.

Interes eta larrialdi maila zehazteko erabiliko diren lehentasun irizpideak honako hauek dira:

Larrialdia:

- Arrisku egoera batzuk oso larriak izan daitezke herritar guztientzat eta, bereziki, mugikortasun murriztua duten pertsonentzat.
- Mugitzeko arazoak dituzten erabiltzaile zehatzak (egoitza geriatrikoak).
- Arriskua (zolakura irristagarriak, barandarik gabeko maldak...).

Errentagarritasun soziala:

- Jende gehiagori mesede egiten dioten jarduerak lehenengoak izanen dira.

Ondorio sinergiko handiagoak beste onura sozial batzuetan:

- Irisgarritasuneko jarduera jakin batzuek eragina dute udal jardueraren beste eremu batzuetan, hala nola udalerrria, ingurumena suspertzea...
- Garraioari dagozkion erabakietan, guztientzako irisgarritasuna errazten duten neurri jakin batzuek erabilera sustatzen dute, eta, horren ondorioz, automobilaren erabilera murrizten da. Horrek kutsadura gutxiago eragiten du eta, aldi berean, auto-pilaketa murrizten da.

Elkarteen eta herritarren parte-hartze prozesuaren eskaera:

- Auzo elkarteek eta herri bateko entitateek ematen duten ezagutza oso kontuan hartu behar da, irisgarritasun arazoan aurrean herritarrek duten pertzepzioa islatzen baitu. Baliteke, batzuetan, legeak berak baino irizpide zorrotzagoak eskatzea, espazio jakin batzuei dagokienez.

Planaren onurak lurralde osoan banatzea:

- Planaren ondorioak biztanleriaren auzo guztietan nabaritu behar dira. Horretarako, herritarrek parte hartzeko prozesuak berak behartzen gaitu, eta, beraz, jarduera larrienak auzo zentral eta historikoetan kontzentratzen diren arren, banaketa geografiko erabatekoa izan behar du.

Udalaren edo beste entitate batzuen jarduketa programaren aurreikuspena:

- Udalak edo beste erakunde batzuk berritzeko obrei dagozkien jarduketa programatuak etapaplanean jarriko dira, udal-aurreikuspenaren arabera, eta, lehentasunezkoztat jotzen badira, obren arduradunei aurreratzea komeni dela adierazi behar zaie. Horrela, Planean bertan proposatutako jarduketetan diru asko aurrezteko lor daitezke.

Gauzatzearen erabilgarritasuna eta erraztasun teknikoa:

- Jarduketa batzuen kudeaketa edo proiektuaren idazketa konplexua denez, egutegia atzeratu egingen da, eta ia proiekturik eskatzen ez duten jarduketak azkarrago hasi ahal izanen dira.

Eraikineko gelen erabileraren araberako aukera:

- Ebaluatzen diren gelen erabileraren aurreikuspena ezagutu behar da beti, eraikinean ebaluatu beharreko elementuak eraikin bakoitzaren erabileraren araberakoak baitira.

Ekonomikoa:

- Udallerriaren aurrekontu ahalmenak jarduketa motei buruzko erabakiak baldintzatuko ditu, baita gastu jakin batzuei aurre egiteko behar den gaitasuna noiz izango den ere. Hori oso garrantzitsua da, lau urteko plana baita, eta, oro har, udalek urteko aurrekontuak egiten dituzte, epe luzeagorako inbertsioen azterketa puntualak bakarrik.
- Halaber, azterketa ekonomikoa egin behar da inbertsioak koordinatu ahal izateko, udalerrian beste administrazio edo erakunde batzuek irisgarritasunerako eman ditzaketen diru-laguntza eta inbertsioekin.

5.5.- JARDUEREN ERAGINA IRISGARRITASUNEAN. ADIBIDEAK..

Jarraian, irisgarritasuna eta mugikortasuna hobetzeko politikak dakartzan onurei buruzko adibide gisa, hiriaren irisgarritasunean eragin positiboa duten irtenbide eta jarduera batzuk azaltzen dira.

- *Tamaina handiko espaloi berriak sortzea, eraikitzen ari diren urbanizazio berrietan, gutxienez 2 metroko zabalera izan arte.*
- *Txorkoak sareta egokiekin (eta mota ezberdinetakoak) babesteko jarduketa, batez ere itsuek istrypurik izan ez dezaten.*
- Oinezkoentzat prestatzea, ibilgailuen zirkulazioa ixtea eta lehen ibilgailuentzako pasabide eta aparkalekuetarako espazio gehiena zuten bideak oinezkoentzat berreskuratzea dira eragin eta ospe handiena duten jardueretako bat, eta, gainera, eragin handiagoa dute hiriko irisgarritasunean.
- *Oinezkoentzako pasabide irisgarri berriak eraikitzea gurgil-aulkia erabiltzen dutenentzat, galtzadarekiko 0 kotara iritsi arte, malda leunak eta testura desberdineko zoladura (botoiak) dituztenentzat, itsuen bidez hauteman daitekeena. Nabarmentzekoa da espaloian pasabidea egin dela, ilaran edo baterian aparkatuta. Horretarako, espaloia espazioa luzatu egin da, ilaran edo baterian aparkatzeko eremua "besarkatuz"; horrela, aparkatuta dagoen auto batek oinezkoen pasabidea itxi eta oinezkoa beste espalaira hurbilduz.*
- Oinezkoen eta ibilgailuen trafiko gehieneko *bideetan semaforoetan ohartarazle akustikoak* jartzea. ikusmen-arazoak dituzten pertsonen bidea adierazteko. Puntu horretan, urrutiko agintearen bidez eragiten duten ohartarazle akustikoak jartzea komeni eta egokia den azpimarratu behar da (itsu bakoitzak eramango luke). Elementu hori oso egokia da, semaforoaren soinuak bereizten baititu eta beharrezkoa denean bakarrik eragiten baitu (itsua edo urrutiko agintearen erabiltzailea aktiboa denean).
- *Oinezkoen pasabideetan, ondoko espaloia mailan, galtzada altxatzea, eta, hala, ibilgailua altxatu eta jaistera behartzea, eta oinezkoari pasabide bat egitea, oinezkoak ibiltzeko gehieneko lekuetan, oinezkoen pasabidean igo edo jaitsi gabe.*

- *Obrak behar bezala babestu eta seinaleztatzea, hesiak, aldamiok eta abar jarrita. Normalean irisgarritasun-puntu zailak edo ezinezkoak izaten dira.*
-
- *Eraikinen kanpoko eta barneko seinaleztapen egokia, kasu guztietan beharrezkoa dena.*
- *Desnibelak gainditzeko arrapala egokiak edo elementu mekaniko irisgarriak jartzea.*
- *Eraikin publikoetan atearak automatikoki irekitzea, pertsona guztien irisgarritasuna erabat errazteko.*
- *Eraikin publikoetan M.M.P.ek erabiltzeko egokitutako komunak jartzea. (Mugikortasun murriztua duten pertsonak).*
- *Eraikinean bestelako seinaleak jartzea ikusmen urritasuna duten pertsonentzat, gorrentzat eta abarrentzat.*
- *Eraikin publikoetan suteetatik babesteko sistema egokia instalatzea.*
- *Mugikortasun murriztua duten pertsonentzat irisgarriak diren aparkalekuak gordetzea, eraikin publikoetako sarbideetatik hurbil.*
- *Pertsona guztientzat irisgarria den eta zerbitzu egokiak eskaintzen dituen web orri batek zailtasunak izango lituzketen pertsonak (informazioa, zerbitzuak, on line tramiteak...) ez mugitzeko aukera eman dezake.*

6. - ARAUDIA.

6.1.- SARRERA.

Beste herrialde batzuetan, egokitze planei buruzko dekretuak argi eta garbi ezartzen dituzte; Estatuan, ordea, hirigintza-figura hori ez da argi arautzen 1987ra arte, nahiz eta norabide horretan lehen urrats bat 1976ko Lurzoruaren Legeak eman zuen. Plan Berezien helburu orokorrak zehaztean. Erregelamenduaren garapenean, 2159/1978 Errege Dekretuaren 52. artikulua oztupo arkitektonikoak saihesteko betebeharra sortu zuen Plan Partzialak egitean.

Gaur egun, autonomia-erkidego guztiek dute irisgarritasunari buruzko legeria, eta, gehienetan, Irisgarritasunari buruzko Plan Berezia agertzen da, horiek osatzen dituzten udalerrien egokitzapen ordenatua lortzeko tresna gisa, baita horiek idatzi beharra ere, zehazten diren epeetan.

Udalerria dagoen erkidegoan, Euskal Autonomia Erkidegoko Irisgarritasuna Sustatzeko abenduaren 4ko 20/1997 Legeak, II. tituluaren, 13. artikuluan zehazten du administrazio publikoek irisgarritasunari buruzko lau urteko planak egin beharko dituztela. Plan horietan, erabilera publikoko eraikin eta kanpo-espazio guztien katalogoa sartu beharko da, legean ezarritako irisgarritasun-baldintzetara egokitu beharko direnak, baita horiek gauzatzeko eta urteko aurrekontua ezartzeko neurri zuzentzaileak ere.

II. TITULUA - SUSTAPEN- ETA SUSTAPEN-NEURRIAK

13. artikulua.- Irisgarritasuna sustatzea.

1.- Titulartasun publikoko hiri-inguruneen, espazio publikoen, eraikinen, garraioen eta informazio- eta komunikazio-sistemen irisgarritasuna bermatzeko eta sustatzeko, Eusko Jaurlaritzak, foru-aldundiek, udalek eta gainerako erakunde publikoek lau urteko programak egingo dituzte irisgarritasuna sustatzeko. Aipatutako elementuak lege honetan eta lege hau garatzeko arauetan aurreikusitako irisgarritasun-baldintzetara pixkanaka egokitzea izango du helburu. Lau urteko lehen programa lege hau EHAAan argitaratu eta bi urteko epean prestatu beharko da.

2.- Irisgarritasuna sustatzeko programek agiri hauek izango dituzte:

- a) Egokitu beharreko kanpoko espazioen, eraikuntzaren, garraioaren eta komunikazioaren inbentarioa duen katalogoa.*
- b) Programa ekonomiko-finantzariora, egokitzapenak egiteko aurreikuspen ekonomikoak zehaztuz.*

c) *Jarduketen lehentasun hurrenkera, eragimen handiagoa eta jende kopuru handiagoa kontuan hartuko dituena.*

3.- *Euskal Autonomia Erkidegoko herri-administrazioek irisgarritasuna sustatzeko programak finantzatzeko berariazko partidak jarriko dituzte beren aurrekontuetan, aurrekontuan horretarako dirurik baldin badute.*

Euskal Autonomia Erkidegoak eskualdatu ditu irisgarritasun-planak aztertu, idatzi eta gauzatzeko behar diren eskumen guztiak.

Irisgarritasun Plana egiteko, kontuan hartu dira irisgarritasunari eta oztopoak ezabatzeari buruz gaur egun indarrean dauden eta kasu honetan aplika daitezkeen berariazko araudi guztiak. Eta azterketa eta esku hartzeko proposamenak egiteko, kontuan hartu dira eta aplikatu dira onartutako irisgarritasun baldintzei buruzko arau teknikoak.

Irisgarritasun Planari dagokion eremua eraikinak eta eremu publikoak berritzeari dagokiona denez, eta alderdi hori 68/2000 Dekretuaren eranskinetan gutxien garatuta dagoela kontuan hartuta, azterketa egiteko irizpide teknikoak eta esku hartzeko proposamenak ezartzerakoan, II. eta III. eranskinetan (Hiri-inguruneko irisgarritasuna) ezarritako irizpideak hartu dira erreferentzia gisa.

Horiek aplikatzea zaila zen kasuetan, praktikagarritasunaren kontzeptua ezarri da (hau da, mugikortasun murriztua duen pertsona batek modu autonomoan erabil dezakeena), eta, betiere, V. eranskinen erreformei buruz ezarritako parametroak jasotzen ditu. Irisgarritasunerako gutxieneko neurri horiek irizpide posiblistak aplikatzean beste autonomia erkidego batzuen adibideari jarraituz prestatu dira.

Irisgarritasunaren eta eraikuntzaren arloan eragina duten Estatuko eta Estatuaz gaindiko beste legedapen batzuen zerrenda ere badago. Besteak beste, entitate hauen xedapenak aipatzen dira:

- Nazio Batuak.
- Lanaren Nazioarteko Erakundea.
- Europako Erkidegoa.
- Espainiako estatua.

6.2.- APLIKATU BEHARREKO ARAUDIA.

Lehen esan bezala, Euskal Autonomia Erkidegoak eskuragarritasun planen azterlanak, idazketak eta betearazpenak ukitzen dituen eskumen guztiak ditu.

Irisgarritasunari eta oztopoak ezabatzeari buruz gaur egun indarrean dagoen araudi espezifikoak, kasu honetan aplikatzekoa dena, honako hau da:

- 20/1997 LEGEA, abenduaren 4koa, IRISGARRITASUNA SUSTATZEKO (EHAA) 1997/12/24ko 246. zk.).
- 68/2000 DEKRETUA, apirilaren 11koa, HIRI INGURUNEEN, ESPAZIO PUBLIKOEN, ERAIKINEN ETA INFORMAZIO ETA KOMUNIKAZIO SISTEMEN IRISGARRITASUN BALDINTZEI (EHAA) buruzko arau teknikoak onartzen dituena. 2000/6/12ko 110. zk.).
- 42/2005 DEKRETUA, martxoaren 1ekoa, hiri-inguruneen, espazio publikoen, eraikinen eta informazio- eta komunikazio-sistemen irisgarritasun-baldintzei buruzko arau teknikoak onartzen dituen DEKRETUA ALDATZEN DUENA (EHAA). 2005/03/11ko 49. zk.).
- 126/2001 DEKRETUA, uztailaren 10ekoa, GARRAIORAKO IRISGARRITASUN-BALDINTZEI BURUZKO ARAU TEKNIKOAK (EHAA) onartzen dituena. 2001/7/24ko 142. zk.).
- 256/2000 DEKRETUA, abenduaren 5ekoa, EZGAITASUNA DUTEN PERTSONEI APARKATZEKO TXARTELA arautzen duena eta Europar Batasuneko eredu uniformera egokitzen dena (EHAA). 2000/12/29ko 248. zk.).
- [Ekainaren 30eko 2/2006 Legea, Euskal Autonomia Erkidegoko Lurzoruari eta Hirigintzari buruzkoa. Irisgarritasuna](#)
- 10/2007 LEGEA, ekainaren 29koa, Ezgaitasuna duten Pertsonen Laguntzeko Zakurrei buruzkoa. (EHAA 07-20).
- AGINDUA, 2008ko uztailaren 17koa, Etxebizitza eta Gizarte Gaietako sailburuarena, udalei, beste erakunde txiki batzuei eta irabazi asmorik gabeko eta onura publikoko elkarte pribatuei diru-laguntzak emateko deialdia egin eta arautzen duena, irisgarritasun-planak egiteko, hobekuntza-obra egiteko eta hiri-ingurunean eta eraikuntzetan irisgarritasuna bermatzeko ekipamendua erosteko. Halaber, diru-laguntza horiek aurkezteko epea eta tokia zehazten ditu. 2008/09/10eko 172. zk.).

Gaur egun, indarrean daude arau teknikoak ezartzen dituzten dekretuak (68/2000 eta 126/2001 Dekretuak), hiri-inguruneen, espazio publikoen, eraikinen, informazio- eta komunikazio-sistemen eta garraioaren irisgarritasun-baldintzak zehazten dituztenak.

68/2000 Dekretuan jasotako arau teknikoak ondoko eranskinetan daude egituratuta; garraio-arau teknikoak, berriz, ondoren argitaratutako 126/2001 Dekretuan daude jasota:

- I. eranskina - Parametro antropometrikoak.
- II. eranskina - Hiri-inguruneko irisgarritasunari buruzko baldintza teknikoak.
- III. eranskina - Eraikinetako irisgarritasunari buruzko baldintza teknikoak.
- IV. eranskina - Komunikaziorako irisgarritasuna.
- V. eranskina - Urbanizazioak eta eraikinak berritu, handitu edo aldatzeko obrak.

6.3.- NAZIOARTEKO ARAUDIA.

“Estatu kideek lan egin beharko dute ingurune fisikoa denon eskura egon dadin, bereziki ezgaitasun mota desberdinak dituzten pertsonen eskura”.

Minusbaliatuentzako munduko ekintza programa. Nazio Batuak, 1982

NAZIO BATUAK

- 3447 EBAZPENA, 1975eko abenduaren 9koa. Minusbaliatuen eskubideei buruzko Nazio Batuen Deklarazioa.
- 1976ko EBAZPENA. “Erabateko parte-hartzea eta berdintasuna”. Nazio Batuen Batzar Nagusiak 1981ean Minusbaliatuen Nazioarteko Urtea izendatu zuen, “Erabateko parte-hartzea eta berdintasuna” lemapean.
- MUNDUKO EKINTZA-PROGRAMA. 1982. urtea. Minusbaliatuentzako munduko ekintza programa.
- 61/106 EBAZPENA, 2006ko abenduaren 13koa, Batzar Nagusiarena, Pertsona Ezinduen Eskubideei buruzko Konbentzioa onartzen duena.

LANAREN NAZIOARTEKO ERAKUNDEA

- 159. HITZARMENA. 1983ko ekainaren 20a. Minusbaliatuentzako errehabilitazio profesionaleko eta enplegu politikei buruzko txostenak egin behar dituzten printzipioak.
- 168. GOMENDIOA. 1983ko ekainaren 20a. Lantokietan eta lanpostuetan oztopoak kentzea.

EUROPAKO BATASUNA

- Batzordearen JAKINARAZPENA, minusbaliatuak berregokitzeari buruzkoa. 1975eko uztailaren 25a.
- KONTSEILUAREN ZUZENTARAUUA, 1989ko azaroaren 30ekoa, lantokietako segurtasun eta osasunerako gutxieneko xedapenei buruzkoa (89/391/EEE Zuzentarauaren 16. artikuluko 1. paragrafoaren arabera lehen zuzentarau espezifikoa) (89/6.541EEE).
- 95/16/EE ZUZENTARAUUA, ezgaitasuna duten pertsonen igogailu berriak eskuratzeari buruzkoa (DOCE 1995/09/07)
- EBAZPENA, Europar Batasuneko Kontseiluarena eta Kontseiluan bildutako gobernuen eta estatu kideen ordezkariena, 1996ko abenduaren 20koa, minusbaliatuen aukera berdintasunari buruzkoa (97/01/13ko EEAO)
- Europako Parlamentuaren B4/0985/98 EBAZPENA, hizkuntza mimikoari buruzkoa.

- KONTSEILUAREN EBAZPENA, 1999ko ekainaren 17koa, minusbaliatuen lan aukera berdintasunari buruzkoa (99/07/02ko EEAO)
- 2000ko azaroaren 27ko Kontseiluaren 2000/78/EE Zuzentaraua, enpleguan eta okupazioan tratu berdina izateko esparru orokorra ezartzeari buruzkoa.
- Batzordeak Kontseiluari, Europako Parlamentuari, Ekonomia eta Gizarte Lantaldeari eta Eskualdeetako Lantaldeari JAKINARAZTEA. Minusbaliatuentzako oztoporik gabeko Europa baterantz (COM 2000- 284 azkena)
- Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2001/85/EE Zuzentaraua, 2001eko azaroaren 20koa, gidariaz gain zortzi plaza baino gehiago dituzten bidaiariak garraiatzeko ibilgailuei aplikatu beharreko xedapen bereziei buruzkoa, eta 70/156/EEE eta 97/27/EE Zuzentaruak aldatzen dituena. (EEAO L42 zk., 02-02-13koa)
- ARAU UNIFORMEAK, ezgaitasuna duten pertsonen aukera berdintasunari buruzkoak. Ezintasunak dituzten pertsonentzako aukera-berdintasunari buruzko arau uniformeak Nazio Batuen Batzar Orokorrak onartu zituen, berrogeita zortzigarren bilkura-aldian, 1993ko abenduaren 20ko 48/96 ebazpenaren bidez.
- Kontseiluaren EBAZPENA, 2003ko otsailaren 6koa, "Irisingarritasun elektronikoa"-ri buruzkoa.
- 1107/2006 (EE) ERREGELAMENDUA, Europako Parlamentuarena eta Kontseiluarena, 2006ko uztailaren 5koa, ezintasuna edo mugikortasun murriztua duten pertsonen aireko garraioan dituzten eskubideei buruzkoa. (EUD 06-07-26ko L204 zk.).

6.4.- ESTATUKO ARAUDIA.

- Espainiako Konstituzioa. 9., 14., 41., 47. eta 49. artikulua. (BOE) 1978-12-29koa).
- 13/1982 Legea, apirilaren 7koa, minusbaliatuak gizarteratzeari buruzkoa. (BOE) 82-4-30).
- 3250/1983 Errege Dekretua, abenduaren 7koa, ikusmen urriko pertsonentzako gida-zakurren erabilera arautzen duena. (BOE) 84-1-2tik).
- 1985eko ekainaren 18ko Agindua, ikusmen-urritasuna dutenentzako gida-zakurrak erabiltzeko arauak ezartzen dituena. (BOE) 85-06-27).
- Maiatzaren 19ko 556/89 Errege Dekretua, eraikinetako irisgarritasunari buruzko gutxieneko neurriak ezartzen dituena. (BOE) 89-5-23koa).
- Maiatzaren 30eko 15/1995 Legea, Ezgaitasuna duten pertsonen oztopo arkitektonikoak kentzeko higiezinaren gaineko jabariaren mugei buruzkoa. (BOE) 95-31koa).
- Apirilaren 6ko 8/1999 Legea, Jabetza Horizontalari buruzko uztailaren 21eko 49/1960 Legea aldatzen duena (1999ko apirilaren 8ko BOE)
- 34/2002 Legea, uztailaren 11koa, informazioaren gizartearen zerbitzuei eta merkataritza elektronikoari buruzkoa. (BOE) 02-07-12koa).
- 51/2003 Legea, abenduaren 2koa, ezgaitasuna duten pertsonen aukera berdintasunari, bereizkeriarik ezari eta irisgarritasun unibertsalari buruzkoa. (BOE) 03-12-3koa).
- Martxoaren 17ko 314/2006 Errege Dekretua, Eraikuntzaren Kode Teknikoa onartzen duena.
- 1030/2006 Errege Dekretua, irailaren 15ekoa, Osasun Sistema Nazionalaren zerbitzu erkideen zorroa eta hura eguneratzeko prozedura ezartzen dituena. (BOE) 06-09-16koa).
- 39/2006 Legea, abenduaren 14koa, autonomia pertsonala sustatzeari eta mendekotasun-egoeran dauden pertsonen laguntzeari buruzkoa. (BOE) 2006-12-15ekoa).
- Abenduaren 1eko 1414/2006 Errege Dekretua, Ezgaitasuna duten Pertsonen Aukera Berdintasunari, Bereizkeriarik Ezari eta Irisgarritasun Unibertsalari buruzko 51/2003 Legearen ondorioetarako, Ezgaitasuna duen Pertsonatzat hartzea ezartzen duena (2006ko abenduaren 16ko BOE).
- Abenduaren 1eko 1417/2006 Errege Dekretua, Aukera Berdintasunaren, Diskriminaziorik Ezaren eta Ezintasunagatiko Irisgarritasunaren inguruko Kexak eta Erreklamazioak Ebazteko Arbitraje Sistema ezartzen duena. (2006ko abenduaren 13ko BOE).
- 366/2007 Errege Dekretua, martxoaren 16koa, Estatuko Administrazio Orokorrarekiko harremanetan ezgaitasuna duten pertsonen irisgarritasun- eta diskriminazio-baldintzak ezartzen dituena. (BOE) 2007-03-24koa).
- 505/2007 Errege Dekretua, apirilaren 20koa, ezgaitasuna duten pertsonen irisgarritasun eta bereizkeriarik ezaren oinarriko baldintzak onartzen dituena, espazio publiko urbanizatueta eta eraikuntzetan sartzeko eta horiek erabiltzeko. (BOE) 2007-05-11koa).

- 27/2007 Legea, urriaren 23koa, Espainiako zeinu-hizkuntzak aitortu eta gorren, entzumen-etzgaitasuna dutenen eta itsu-gorren ahozko komunikazioari laguntzeko bitartekoak arautzen dituen. (BOE) 07-10-24koa).
- 1494/2007 Errege Dekretua, azaroaren 12koa, ezgaitasuna duten pertsonak informazioaren gizartearekin eta gizarte-komunikabideekin lotutako teknologia, produktu eta zerbitzuetara sartzeko oinarrizko baldintzei buruzko erregelamendua onartzen duena. (BOE) 07-11-21etik).
- SCO/3422/2007 Agindua, azaroaren 21ekoa, Osasun Sistema Nazionaleko zerbitzu erkideen zorroa eguneratzeko prozedura garatzen duena. (BOE) 2007ko azaroaren 28koa).
- 1544/2007 Errege Dekretua, azaroaren 23koa, ezintasunak dituzten pertsonentzako garraio bideetan sartzeko eta horiek erabiltzeko irisgarritasunaren eta diskriminaziorik ezaren oinarrizko baldintzak arautzen dituena. (BOE) 2007-12-04koa).
- 49/2007 Legea, abenduaren 26koa, ezgaitasuna duten pertsonen aukera berdintasunaren, bereizkeriarik ezaren eta irisgarritasun unibertsalaren arloko arau-hauste eta zehapenen araubidea ezartzen duena. (BOE) 2007-12-27koa).
- 56/2007 Legea, abenduaren 28koa, Informazioaren Gizartea Sustatzeko Neurriei buruzkoa. (BOE) 2007-12-29koa).
- Otsailaren 20ko PRE/446/2008 Agindua, martxoaren 16ko 366/2007 Errege Dekretuan irisgarritasunerako eta bereizkeriarik ezerako ezarritako baldintza eta irizpideen zehaztapen eta ezaugarri teknikoak zehazten dituena. (BOE) 2008-02-25ekoa).
- Ezintasunen bat duten pertsonen eskubideei buruzko Konbentzioa berresteko tresna, New Yorken egin, 2006ko abenduaren 13an (Konbentzio hau 2008ko maiatzaren 3an sartu zen indarrean, oro har, Espainiarentzat, 45. artikuluan ezarritakoarekin bat).
- Otsailaren 1eko 561 / 2010 Agindua, eremu publiko urbanizatueta sartzeko eta haiek erabiltzeko irisgarritasunaren eta bereizkeriarik ezaren oinarrizko baldintzen dokumentu teknikoa garatzen duena.
- Otsailaren 19ko 173/2010 Errege Dekretua, martxoaren 17ko 314/2006 Errege Dekretuak onartutako Eraikuntzaren Kode Teknikoa aldatzen duena, minusbaliatuen irisgarritasunaren eta bereizkeriarik ezaren arloan.
- 26/2011 Legea, abuztuaren 1ekoa, Pertsona Ezinduen Eskubideei buruzko Nazioarteko Konbentzioari araudia egokitzekoa.
- Irailaren 16ko 1276/2011 Errege Dekretua, Pertsona Ezinduen Eskubideei buruzko Nazioarteko Konbentzioari araudia egokitzekoa.

7. - ERABILITAKO METODOLOGIA.

Irisingarritasun Plana lortu ondoren, lehenik eta behin, herriko irisingarritasun egoera ezagutu behar da, eremu publikoari, udal eraikinei eta garraioari dagokienez.

Lehenik eta behin, hiriaren landa-azterketa sakona egiten da, dauden oztopoak eta kentzeko eta konpontzeko aukerak detektatzeko. Horretarako, hiriaren baldintza geografikoak, hiri egitura, bide sarea, ekipamenduak, garraioak, hiri altzariak, informazioa eta seinaleak eta abar aztertuko dira.

Ondoren, antzemandako arazoak baloratu eta konponbideak proposatzen dira, haien bideragarritasuna kontuan hartuz eta multzo integratu, koherente eta harmonikoa lortzen saiatuz.

Antzemandako arazoen eragina baloratu eta lehentasunak aztertu ondoren, hobetzeko proposamenak egiten dira.

Etorkizuneko *etapa-plana egitea* analisiaren eta esku hartzeko proposamenen ondoren egingo da, lortutako emaitzen azterketa bateratu berri batekin. Horren bidez, lehenengo jarduera-plana egin ahal izango da, lau urteko plana osatuko duten ibilbideak eta eraikinak barne hartuta. Plana onargarria izan dadin, beharrezkoa da obra multzoan lehentasunak ezartzea, etapa-plan bat lortzeko.

Lehenengo proposamen horretan, kostuen zenbatespena egiten da, eta, horren bidez, beste azterketa bat egin daiteke. Azken helburua plana urteko fase orekatuetan zatitzea izango da, eta fase horiek lehentasunen ordena argia adieraziko dute.

Etorkizunean zein eremutan jardungo den zehazteko, hau da, irisingarritasun-plana gerora zein ibilbidetan zabalduko den zehazteko, irizpide hauek hartuko dira kontuan:

- Intereseko eraikinen inguruak.
- Eremu bakoitzean lehendik dagoen irisingarritasun maila.
- Garraio publikoaren eragin eremuak.
- Aurreikusitako inbertsio programa.

Planaren amaieran ibilbide irisingarrien oinarritzko sarea osatuko duten ibilbideen proposamena, herriko puntu eta kale garrantzitsuenak lotzen dituena.

Kontuan hartu behar da Planak proposatzen dituen ekintza asko Udalaren epe luzeko jarduera-programetan sar daitezkeela, eta, beraz, Planaren aurrekontu osoa murrizten da. Esan beharra dago aurreikus daitezkeela ezen, hiriko zoladura eta mantentze lanak aprobetxatuz, aurreikusitako epeak are gehiago murriztuko dituen aurrezkoa sortuko dela.

Irisgarritasun-planaren esparruak udal eraikinak eta erabilera publikoko bide eta espazioak aldatzea edo berritzea dakarrenez, irisgarritasun baldintzei buruzko arau teknikoak onartzen dituen 68/2000 Dekretuaren V. eranskina hartzen da erreferentziatzat.

Irizpide orokor gisa, Plana idazterakoan, espazio, instalazio edo zerbitzu irisgarria hartuko dugu, baldin eta haren osagaiak dekretu honetako eranskinetan jasotako irizpide teknikoak erabat betetzen badituzte. Praktikagarria izango da baldin eta, guztiz bete gabe, mugikortasun murriztua duen pertsona batek bere kabuz erabil badezake espazioa, eta irisgarria ez dela ulertuko da mugikortasun murriztua duen pertsona batek modu autonomoan erabili ezin duenean.

7.1.- HIRIGINTZA.

Aztertu beharreko lehentasun handiko eremuak zehaztu ondoren, lehentasun irizpideen arabera hautatu eta udal-zerbitzu teknikoekin adostu ondoren, eremu publikoaren azterketa egiten da, hiri-altzarien elementuak eta urbanizazio-elementuak irisgarritasunaren arabera diagnostikatuz eta egokitze irtenbideak proposatuz, bai eta horiek ibilbide nagusietan baloratzea ere.

Datuak biltzeko fitxen eta planoen bidez, informazio hau jasotzen da:

- Espaloi estuak edo halakorik ez izatea.
- Malden azterketa.
- Arrapalen azterketa.
- Eskaileren azterketa.
- Oinezkoentzako pasabideen azterketa.
- Puntu arriskutsuak, kokapenagatik edo diseinuagatik arriskutsuak diren elementuak.
- Seinaleak.
- Hiri elementuak.
- Hiri altzariak.

Eremu publikoko datuak aztertzeak, hau da, espaloiaren ezaugarriak (zabalera eta tipologiak), maldak, kokapena eta hiri-altzarien diseinua aztertzeak, zehazten du kalearen zati bat irisgarria den ala ez.

Aztertutako kale guztietan esku hartzeko proposamena egin da, eta proposamen hauek egin daitezke: espaloiak handitzea, espaloiak eraikitzea, hiri-altzariak beste nonbait jartzea, plataforma bakar bihurtzeko proposamena eta/edo kaleak urbanizatzea.

Ekintza guztiek gutxi gorabeherako aurrekontua dute, proiektua idatzi duen taldeak udalerriren irisgarritasunaren eta urbanizazioaren arloan duen esperientziaren arabera kalkulatuak.

Ondoren, emaitzak aztertu dira, eta, lehen definitutako lehentasun-irizpideen arabera, aztertu diren kale-tarteetatik zenbat eta zein sartuko diren lehen lau urteko planean, eta, era berean, zein kale-tarte utziko diren hurrengo faseetan esku hartzeko.

7.2.- ERAIKINAK.

Udal titulartasuneko eraikinak aztertzen dira, egungo irisgarritasun maila diagnostikatzen da eta kasu bakoitzerako egokitze soluzioak proposatzen dira, bai eta horien balorazioa ere. Egindako azterketatik proposamen bat eta aztertutako eraikin bakoitzerako jardueren gutxi gorabeherako aurrekontua lortzen dira.

Irizpide orokorra erabiliko da ekintza orotan eraikina irisgarria izatea lortzeko. Era berean, ekintza orok eraikinaren azterketa arkitektoniko orokorraren emaitza izan behar du beti, eta ez du modu sektorialean eragin behar eraikinean. Hala, inkoherentziak saihesten dira, adibidez, bainu egokituak izatea, baina ezin sartzea.

Udalak eraikin horien planoak eman ondoren eta bisita egin ondoren, dena planoetan adierazten den bezala dagoela egiaztatuta, hautatutako udal eraikin bakoitzaren ebaluazioa egiten da, eraikin bakoitzaren txosten teknikoa eginez. Txosten horretan informazio hau jasotzen da:

- Egungo egoeraren diagnostikoa eta balorazioa.
- Konponbide-proposamena.
- Planteatutako konponbideen gutxi gorabeherako balorazioa.

Datu horiek guztiak eraikinen ikuskapen fitxan daude. Eraikinak ikuskatzeko fitxa eraikinak aztertzekoan zein eremu eta kategoriatan zatitzen ditugun kontuan hartuta egituratuta dago. Araudi aplikagarrian jasotako parametro guztiak aztertu dira:

1. ERAIKINAREN KANPOALDEA ETA SARBIDEA: Kanpoaldeak eraikinarenak dira, eremu publikoaren eta eraikinaren sarreraren artean. Eraikinaren sarreran eraikinaren barrura sartzeko ateak aztertzen dira (sarbide horiek zuzenean bide publikotik, kanpoko espaziorik ez badago, edo kanpoko espazioetatik).

ESPARRUAK	KATEGORIAK
1.1.- Sarrera nagusiak / Beste sarrera batzuk	1.1.1.- Ibilbidea
	1.1.2.- Esparruaren kanpoko ateak
1.2.- Ate nagusiak / Beste ate batzuk	1.2.1.- Ibilbidea
	1.2.2.- Atea
1.3.- Kanpoko espazioak	1.3.1.- Ibilbidea
	1.3.2.- Eskilarak
	1.3.3.- Arrapala
	1.3.4.- Harmailak
	1.3.5.- Kirol kantxa
	1.3.6.- Aparkaleku erreserbatuak

2. ERAIKINAREN BARRUALDEA: Eraikinaren ibilbide eta gela guztiak aztertzen dira, baita erabilera publikokoak ez diren zatiak ere.

ESPARRUAK	KATEGORIAK
2.1.- Atondoa	
2.2.- Komunikazio horizontala	2.2.1.- Korridoreak
	2.2.2.- Barneko ateak
2.3.- Komunikazio bertikala	2.3.1.- Igogailuak eta elementu mekanikoak
	2.3.2.- Eskilara
	2.3.3.- Arrapala
2.4.- Interesguneak eta aretoak	2.4.1.- Jendea hartzeko eremuak
	2.4.2.- Jendearentzako aretoak
2.5.- Komunak eta aldagelak	2.5.1.- Komunak
	2.5.2.- Aldagelak eta dutxak

Ikuskatze fitxan jasotako datuak oinarri hartuta, proposamenak egiten dira, eta, esparruka, irisgarritasunarekin zerikusia duten eremu guztietan egin beharreko jarduerak deskribatzen dira. Egindako lan guztia eraikin bakoitzaren txosten teknikoan jasoko da.

Proposamen horietatik guztietatik eraikina egokitzeko gutxi gorabeherako aurrekontua lortzen da. Egindako lan guztia eraikin bakoitzaren txosten teknikoan islatzen da.

7.3.- GARRAIOA.

Garraioan, garraio-lineen elementu estatikoak aztertzen dira, hala nola markesinak eta gelditzeko makilak, haien kokapena eta diseinua aztertzen dira eta egokitzeko neurriak proposatzen dira. Erabilera publikoko aparkaleku erreserbatuen kokapena eta diseinua ere aztertzen dira, eta hiriaren barruan egoera egokia proposatzen da.

Udalak beste garraio elementu batzuen gaineko eskumenak baditu, hala nola autobusen hiri lineak, elementu mugikorak eta erabiltzaileekiko elkarreraginarekin zerikusia duen guztia aztertuko da. Kasu honetan, Errenteriako Udalak eskumenak ditu Tipi Tapa barne garraio linea kudeatzen duelako.

Azterketa egiteko, datuak biltzen dira bisita batean, azterketa eremuko elementu guztiak biltzen dituen. Datu-bilketa horretarako prestatutako berariazko fitxekin egiten da. Fitxa honetan diseinua, kokalekua, seinaleak eta informazioa aztertzen dira, araudiak ematen dituen irisgarritasun parametroak eta pertsona guztientzako diseinuko beste irizpide batzuk kontuan hartuta.

Azkenik, Irisgarritasun Plan honetako garraio atalean azaltzen diren hobekuntza proposamenak idatzi eta haien aurrekontua egin da.

8. - TRESNAK.

Irisgarritasun Plana egiteko hainbat tresna erabili dira, besteak beste, aplikazio informatikoak eta datuak biltzeko fitxak. Metodologian deskribatu bezala, Irisgarritasun Plana egiteko prozesuan hainbat eragile profesional eta teknikok parte hartzen dute, eta, gainera, hainbat baliabide tekniko eta material erabiltzen dira.

DATUAK BILTZEKO FITXAK

- *Datuak eremu publikoan biltzeko fitxa:* tarte bakoitzeko datu orokorrak, hiri-altzarien elementuak, kokapenari eta diseinuari buruzko balorazioa eta ohar interesgarri guztiak biltzen ditu.
- *Datuak eremu libreetan biltzeko fitxa:* eremu libreen (*parkeak, plazak, lorategiak, etab.*) datu orokorrak biltzeko balio du), bai eta lehendik dauden hiri-altzarien elementuak, kokapenari eta diseinuari buruzko balorazioa eta ohar interesgarri guztiak ere.
- *Eremu publikoko elementuen erreferentzia fitxa:* elementu bakoitzak kokapenari eta diseinuari dagokienez baloratzeko bete behar dituen baldintzak adierazten ditu. Eremu publikoko elementuen balorazioak eta diagnostikoa orientatzeko erabili da.
- *Eraikinetako datuak biltzeko fitxa:* batetik, eraikineko elementu, espazio eta gelek bete behar dituzten baldintzen gida gisa balio du, eta, bestetik, eraikinaren datuak jasotzeko, aurreko baldintzetan oinarrituta.
- *Autobus geralekuak ikuskatzeko fitxa:* markesinen eta autobus geralekuen diagnostikoa egiteko behar diren datuak biltzeko balio du.
- *Aparkaleku erreserbatuen ikuskapen fitxa:* markesinen eta autobus geralekuen diagnostikoa egiteko behar diren datuak biltzeko balio du.

KARTOGRAFIA ETA PLANOAK

- Udalaren zerbitzu teknikoek emandako kartografia informatizatua erabili da.
- Udal eraikinak aztertzeko Udalaren zerbitzu teknikoek emandako planoak erabili dira.
- Autocad 2014 programak erabili dira

1.ERANSKINA. OINARRIZKO BIBLIOGRAFIA.

- *IKUS-EZGAITASUNA DUTENENTZAKO HIRI-INGURUNERAKO IRISGARRITASUNA.*
Madrilgo Arkitektoen Elkargo Ofiziala (COAM). 1992
- *URRITASUNA DUTEN PERTSONENTZAKO IKUS-ENTZUNEZKO BALIABIDEETARAKO IRISGARRITASUNA – AMADIS 2006*
Ezgaitasunaren gaineko Errege Patronatua. 2007
- *EZGAITASUNAK DITUZTEN PERTSONENTZAKO KUTXAZAIN AUTOMATIKOEN IRISGARRITASUNA.*
Bartzelona Digitala Fundazioa. 2006
- *IRISGARRITASUNA EUSKAL AUTONOMIA ERKIDEGOKO ERABILERA PUBLIKOKO ERAIKINETAN: ARARTEKOAREN ERAKUNDEAK EUSKO LEGEBILTZARRARI EGINDAKO TXOSTEN BEREZIA . ARARTEKOA*
SIIS-Dokumentazio eta Azterlan Zentroa. 2003
- *ITSUTASUNA EDO IKUSMEN-URRITASUNA DUTEN PERTSONENTZAKO IRISGARRITASUNA INGURUNE FISIKOAN.*
Espainiako Itsuen Erakunde Nazionala, Autonomia Pertsonalaren eta Gizarte Ongizatearen Zuzendaritza. 2003
- *IRISGARRITASUNA EREMU PUBLIKOETAN ETA ERAIKUNTZAN: KANTABRIAN IRISGARRITASUNA SUSTATZEKO ETA ARKITEKTURA-, HIRIGINTZA- ETA KOMUNIKAZIO-OZTOPOAK KENTZEKO LEGEA TEKNIKOKI APLIKATZEKO GIDA .*
Kantabriako Gobernu, Osasun, Kontsumo eta Gizarte Ongizate Saila. 1997:
- *ITSUTASUNA EDO IKUSMEN-URRITASUNA DUTEN PERTSONENTZAKO IRISGARRITASUNA.*
Espainiako Itsuen Erakunde, Gizarte Ekintza eta Lan Integrazioko Atala, 1994
- *IRISGARRITASUNA ETA OZTOPOAK KENTZEA: METODOA ETA PROZEDURA MADRILGO ERKIDEGOAN*
Lan eta Gizarte Gaietako Ministerioa, IMSERSO. 1996
- *IRISGARRITASUNA EDO INGURUNE FISIKOA. GALIZIAKO ARKITEKTOEN KOLEXIO OFIZIALA*
Galiziako Xunta, Conselleria de Trabajo e Servicios Sociais, Gizarte Zerbitzuen Xeral Zuzendaritza. 1992
- *IRISGARRITASUNARI BURUZKO ARAU AUTONOMIKOEN ETA ESTATALEN AZTERKETA KONPARATUA.*
Minusbaliatuei Aurreneurri eta Laguntzeko Errege Patronatua. 1999
- *PERTSONA GUZTIENTZAKO TABERNA ETA JATETXEAK.*
ONCE Fundazioa. Espainiako Ostalaritza Federazioa. 2007
- *JARDUNBIDE EGOKIAK IRISGARRITASUN UNIBERTSALEAN.* SOCYTEC S.L.
Gaztela-Mantxako Erkidegoen Batzordea. 2007

- *NATURGUNE BABESTUETAKO IRISGARRITASUNAREN ARLOKO JARDUNBIDE EGOKIEN KATALOGOA*
Fernando González Bernáldez Fundazioa. 2007
- *NOLA EGIN LANDA ETXE IRISGARRIAK MUGIKORTASUN URRIKO PERTSONENTZAT AURREK.* 2005
IRISGARRITASUNAREN EUROPAKO KONTZEPTUA
Lan eta Gizarte Gaietako Ministerioa, Migrazioen eta Gizarte Zerbitzuen Institutua; Autonomia
Pertsonalaren eta Laguntza Teknikoen Estatuko Zentroa. 1996
- *HIRI-INGURUNEAN IRISGARRITASUNA ETA BIZIGARRITASUNA HOBETZEKO OINARRIZKO
IRIZPIDEAK*
Probintzietako Udalerrien Espainiako Federazioa. FEAMP 1991
- *INGURUNE FISIKORAKO IRISGARRITASUNARI BURUZKO OINARRIZKO IKASTAROA: OZTOPO
ARKITEKONIKOAK, HIRIGINTZAKOAK EKIDIN ETA KENTZEA, GARRAIOAN ETA
TELEKOMUNIKAZIOETAN.*
Minusbaliatuei Aurreneurri eta Laguntzeko Errege Patronatua. 1996
- *TURISMO IRISGARRIKO IKASTAROA.*
Minusbaliatuei Aurreneurri eta Laguntzeko Errege Patronatua. 2006
- *CIUTAT SENSE BARRERESETIK CIUTAT PER A TOTHOMERA.*
Bartzelonako Diputazioa. 2002
- *IRISGARRITASUN TURISTIKOKO JARDUNBIDE EGOKIEN DEKALOGOA*
Industria, Turismo eta Merkataritza Ministerioa. 2007
- *HIRI DISEINUA. IRISGARRITASUNA ETA JASANGARRITASUNA.*
Edizioen Monsa Institutua. 2007
- *MUGIKORTASUNA MURRIZTUA DUTEN PERTSONENTZAKO GARRAIOA*
Gizarte Gaien Ministerioa, Migrazioen eta Gizarte Zerbitzuen Institutua. 1989
- *HOTEL IRISGARRIA. DISEINATZEKO, ANTOLATZEKO ETA KUDEATZEKO GIDA*
Lan eta Gizarte Gaietako Ministerioa, IMSERSO. 2006
- *BIDERAGARRITASUN AZTERLANA BARTZELONAKO METROAREN SAREKO IRISGARRITASUNA
HOBETZEKO.*
Lan eta Gizarte Gaietako Ministerioa, INSERSO. 1992
- *MUGIKORTASUN ETA/EDO KOMUNIKAZIO MURRIZTUKO BIDAIARIAREN GIDA IRISGARRIA*
Polibea argitaletxea. 2004
- *UDALEKO PLA D'ACCESSIBILITAT (EREMU PUBLIKOA I ERAIKINA) IDAZTEKO OINARRIZKO
GIDALIBURUA*
Generalitat de Catalunya, Benestar Social Departamentua. 2000
- *MERKATARITZA ETA OSTALARITZARAKO IRISGARRITASUN-GIDA*
Murtziako Merkataritza Ganbera. 2007

- *KOMUNIKAZIO-OZTOPOAK KENTZEKO GIDA = KOMUNIKAZIO-BARREIRAK EZABATZEKO GIDA*
Xordos do Pais Galegoko Elkarteen Federazioa
- *UDAL IRISGARRITASUN PLANA IDAZTEKO GIDA.*
Minusbaliatuei Aurreneurri eta Laguntzeko Errege Patronatua. 2000
- *ERAIKUNTZAKO IRISGARRITASUNAREN GIDA TEKNIKOA 2001*
Sustapen Ministerioa; Lan eta Gizarte Gaietako Ministerioa. 2001
- *ESPAINIAKO PARKE NAZIONALETAKO IRISGARRITASUNERAKO GIDA TEKNIKOA, MUGIKORTASUN MURRIZTUA DUTEN PERTSONENTZAT*
Parke Nazionalak erakunde autonomoa. 2003
- *GARRAIOAREN IRISGARRITASUNA AUTOBUSEAN: DIAGNOSTIKOA ETA KONPONBIDEAK*
Lan eta Gizarte Gaietako Ministerioa. IMSERSO. 2006
- *IRISGARRITASUN UNIBERTSALA UDALERRIETAN: SUSTAPEN- ETA KUDEAKETA-POLITIKA INTEGRALERAKO GIDA. CEPLAN.*
Lan eta Gizarte Gaietako Ministerioa, IMSERSO. 2005
- *EZGAITASUNA XXI. MENDEAN: EKINTZA-PLANA: ETORKIZUNERAKO PROPOSAMENA*
Lan eta Gizarte Gaietako Ministerioa, IMSERSO. 1996
- *OZTOPO ARKITEKTONIKOAK ETA HIRIGINTZAKOAK KENTZEA: XXI. MENDEKO GIZARTE-ERRONKA*
Dragados Fundazioa eta Europako Kazetarien Elkartea. 2002
- *UDALAREN PRAKTIKA IRISGARRITASUNAREN ARLOAN*
Probintzietako Udalerrien Espainiako Federazioa. FEAMP 2003
- *LIBURU ZURIA: PARADIGMA BERRI BATEN ALDE, GUZTIONTZAKO DISEINUA, AUKERA BERDINTASUN OSORANTZ*
Lan eta Gizarte Gaietako Ministerioa, IMSERSO. 2003
- *UNIBERTSITATEKO GUZTIONTZAKO DISEINUAREN LIBURU ZURIA.*
Lan eta Gizarte Gaietako Ministerioa, IMSERSO. ONCE Fundazioa. 2007
- *LIBURU BERDEA: IRISGARRITASUNA ESPAINIAN: OZTOPOAK KENTZEKO PLAN INTEGRALERAKO DIAGNOSTIKOA ETA OINARRIAK.*
Lan eta Gizarte Gaietako Ministerioa. 2003
- *OZTOPOEI UKO EGITEAREN ONURAK: ETXEBIZITZETAKO IRISGARRITASUN ARKITEKTONIKOAREN ESKARIAREN AZTERKETA EKONOMIKOA.*
Lan eta Gizarte Gaietako Ministerioa, Gizarte Gaietako Idazkaritza Nagusia, Migrazioen eta Gizarte Zerbitzuen Institutua. 1999
- *IRISGARRITASUN-ESKULIBURUA*
Lan eta Gizarte Gaietako Ministerioa, IMSERSO. 1995

- *MUGIKORTASUN MURRIZTUA DUTEN PERTSONENTZAKO HOTELETARA SARTZEKO ESKULIBURUA.*
Minusbaliatuei Aurreneurri eta Laguntzeko Errege Patronatua. 1994
- *IRISGARRITASUN ARKITEKONIKOAREN ESKULIBURUA.*
Valentziako Generalitatea, Lan eta Gizarte Gaietako Kontseilaritza, Gizarte Zerbitzuen Zuzendaritza Nagusia. 1996
- *PRESTAKUNTZARAKO IRISGARRITASUN GLOBALAREN ESKULIBURUA*
ONCE Fundazioa. AENOR. 2006
- *ESTATUKO ADMINISTRAZIOARI ATXIKITAKO ADMINISTRAZIO-ERAIKINETARAKO IRISGARRITASUN INTEGRALERAKO ESKULIBURUA.*
Lan eta Immigrazio Ministerioa. 2007
- *UDAL TEKNIKARIEN IRISGARRITASUN ESKULIBURUA.*
ONCE Fundazioa eta ACS Fundazioa. 2011
- *HOTELETARAKO IRISGARRITASUN UNIBERTSALAREN ESKULIBURUA.*
Ezgaitasunaren gaineko Errege Patronatua. Paradores de Turismo de España, S.A. 2007
- *IRISGARRITASUN UNIBERTSALAREN ESKULIBURUA, OBRA-ARDURADUNAK ETA LEHEN MAILAKO OFIZIALAK PRESTATZEKO.*
Eraikuntzako Lan Fundazioa. 2007
- *INGURUNE IRISGARRI BATERAKO ESKULIBURUA*
Lan eta Gizarte Gaietako Ministerioa, Ezintasunari buruzko Errege Patronatua. 2005
- *OINEZKOEN PASABIDE ETA PASABIDEEN ESKULIBURUA.*
Eskola Libre Editoriala. ONCE Fundazioa. 2000
- *EUROPEU PER A UN ENTORN URBANI ACCESSIBLE ESKULIBURUA*
Generalitat de Catalunya, Benestar Social Departamentua. 1992
- *IRISGARRITASUNARI ETA EGUNEROKO BIZITZARI BURUZKO ESKULIBURUA*
SINPROMI. 2000
- *AIREPORTUETAKO IRISGARRITASUNERAKO ESKULIBURU TEKNIKOA*
Aena (Espainiako aireportuak eta aireko nabigazioa). 1998
- *INGURUNEETARAKO IRISGARRITASUN UNIBERTSALA HOBETZEA*
Ezgaitasuna duten Pertsonen Ordezkarien Espainiako Batzordea – CERMI. 2005
- *ARKITEKTURA IRISGARRI BATERAKO: LUIS P. PROIEKTU-TALDEA HARAKINA, 1991: HIRIBILDUAK LAURARENTZAT*
Autonomia Pertsonalaren eta Laguntza Teknikoen Estatuko Zentroa (EAZ). 1991
- *ESTATUKO IRISGARRITASUN PLANA*
Sustapen Ministerioa / Lan eta Gizarte Gaietarako Ministerioa / Minusbaliatuen Ordezkarien Espainiako Batzordea (CERMI). 1999

- *GALDETU IRISGARRITASUNARI ETA LAGUNTZA TEKNIKOEI BURUZ*
Lan eta Gizarte Gaietako Ministerioa, IMSERSO. 2005
- *EZGAITASUNA DUTEN PERTSONENTZAKO PROTOKOLO IRISGARRIA.*
ONCE Fundazioa. 2006
- *2012 IRISGARRITASUN PLAN NAZIONALA: PARADIGMA BERRI BATEN ALDE, GUZTIONTZAKO EZTABAIDA, AUKERA BERDINTASUN OSORANTZ*
Lan eta Gizarte Gaietako Ministerioa. 2003
- *TURISMO IRISGARRIA*
Ezgaitasuna duten Pertsonen Ordezkarien Espainiako Batzordea – CERMI. 2003

2. ERANSKINA. IDAZLE TALDEA.

i-ingenia ingeniería y arquitectura, S.A. ren lantaldea zalantzarik gabe, irisgarritasunaren arloan esperientzia handia duen taldea da.

Diziplina anitzeko taldea da, eraikuntzako, garraio, hirigintzako eta informazioaren gizarteko beste talde batzuekin elkarlanean aritzen dena. Lanaldi osoko edo partzialeko profesional eta laguntzaileek osatzen dute, eta hauek osatzen dute: arkitektoak, arkitekto teknikoak, informatikariak, abokatuak, delineatzaileak, landa-teknikariak eta hainbat diziplinatako erdi eta goi-mailako tituludunak.

Plan honen erredakzioan parte hartu duen taldea honako hauek osatzen dute:

MIREN EDURNE ÁLVAREZ DEL AMO

Bide, ubide eta portuetako ingeniaria. Elkargokide zk.: 24.947

LUIS FERNANDO LAZKANO FERNÁNDEZ

Herri lanetako ingeniari teknikoa. Elkargokide zk.: 17.042

SANDRA POZA MATALLANA

Bide, ubide eta portuetako ingeniaria. Elkargokide zk.: 32.491

BLAS BERISTAIN DE LA RICA

Arkitektoa, Elkargokide. Zk.: 5.624.

MARÍA ASPIUNZA PÉREZ

Arkitektoa, Elkargokide. zk.: 5.086.

ALEXIA RAMOS FERNÁNDEZ

Industria ingeniaria. Elkargokide zk.: 5.918.

JON SOLANO ELIZA

Delineazioko teknikari espezialista

ROBERTO TEIXIDO PAMPIN

Delineazioko teknikari espezialista